

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Mgr. Olga Rybak

**Dimenze geopolitiky Ruska na Blízkém východě na příkladu
občanské války v Sýrii**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Hynek Melichar

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 17. srpna 2016

Olga Rybak

Na tomto místě bych chtěla upřímně poděkovat **Mgr. Hynkovi Melicharovi** za odborné vedení, cenné připomínky a rady, které napomohly k vypracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. Teoretická část	11
1.1 Geopolitické školy v západním světě.....	11
1.1.1 Německá geopolitická škola.....	11
1.1.2 Anglosaská geopolitická škola	13
1.1.3 Ruské geopolitické školy.....	19
2. Výzkumná část	27
2.1 Geopolitika v praxi ruské zahraniční politiky	27
2.2 Popis rusko-syrských vztahů do začátku občanské války v Syrské arabské republice	31
2.3 Politika boje proti terorismu v Rusku	37
2.4 Ruská intervence do syrské občanské války a její příčiny	39
2.6 Výsledky ruské intervence v Sýrii	52
Závěr	55
Seznam literatury	63
Prameny.....	63
Literatura	64
Masové sdělovací prostředky	67
Videozáznam:.....	68
Abstrakt.....	69

Úvod

Dne 30. září roku 2015 Rusko intervenovalo do Sýrie na základě oficiálního požadavku syrského prezidenta Bašára al-Asada o pomoc v řešení krizové situace, která vznikla v důsledku lokální občanské války. Syrský konflikt, který vznikl na základě poměrně umírněných pouličních demonstrací opozice v roce 2011, vyústil v dlouhotrvající občanskou válku. Tato občanská válka si již vyžádala několik milionů úmrtí a šest milionů uprchlíků v celé zemi. Syrský konflikt představuje katastrofu nejenom pro blízkovýchodní region, ale i pro Evropu. Občanská válka způsobila velké škody a vyžaduje značné finanční a diplomatické prostředky na její ukončení. Ruské angažmá v tomto konfliktu překvapilo všechny velké hráče světové politiky (Allock : 2016).

V současné době Rusko vede aktivní zahraniční politiku nejenom v regionech blízkého zahraničí, které historicky spadalo pod jeho sféru vlivu, ale i po celém světě. Ruská federace podporovala George W. Bushe a Spojené státy americké v boji proti mezinárodnímu terorismu, angažovala se ve válce v Gruzii, ilegálně připojila Krym k ruskému státu v roce 2014 a neoficiálně podporuje povstalce v ukrajinské občanské válce na Donbasu, která trvá poslední dva roky (Friedman 2016 : 2). Ruský stát garantoval likvidaci chemických zbraní v Sýrii v roce 2013 poté, co tyto zakázané chemické látky byly použity proti syrským civilistům (mid.ru : 2015a). Posledním překvapujícím krokem se stala vojenská intervence ruských vojáků do syrské občanské války. Oficiálním důvodem intervence se stal boj proti mezinárodní teroristické organizaci Islámský stát, která ovládla část Iráku a Sýrie a jež byla původně napojená na jinou teroristickou organizaci Al-Káidu. Hojná část teroristů ISIS je původem ze Severního Kavkazu, což bylo také důležitou příčinou pro intervenci Ruska do syrské občanské války (novayagazeta.ru : 2015a).

Spolupráce mezi Ruskou federací a Sýrií je dlouhodobá a poprvé byla navázána ještě za doby carského Ruska (Kreutz 2007 : 27). Vládní představitelé Syrské arabské republiky spolupracovali se sovětskými předními politiky ve vyzbrojení a vojenském výcviku syrských vojáků po nastolení vlády bývalého prezidenta Háfize al-Asada ještě za doby studené války. SSSR posílal finanční pomoc a odborníky na rozvoj a zlepšení kvality života arabské zemi, díky nimž byly v Sýrii postaveny závody, závlahy, školy a jiná sociální zařízení pro zlepšení sociálních podmínek místního obyvatelstva. Na

oplátku byl Sovětský svaz vojensky přítomen v tomto regionu a mohl kontrolovat politickou situaci na Blízkém východě. Kromě toho mělo Rusko k dispozici jedinou vojenskou námořní sovětskou základnu na břehu Středozemního moře ve městě Tartus. Její ztráta mohla způsobit vyřazení Ruska z politického dění celého blízkovýchodního regionu. Zároveň by Ruská federace mohla přijít o přístup k nezamrzajícím mořím (Isakova 2004 : 15).

Region Středozemního moře představuje důležitou část světa nejen z geografického aspektu, ale především z hlediska geopolitiky. Rusko si toho bylo vždy vědomo (Dugin 2004 : 94). Americký geopolitik Nicholas Spykman dokázal v polovině minulého století, že kolem světového jádra *heartland*, které bylo poprvé popsáno anglickým geopolitikem Halfordem Johnem Mackinderem a odpovídá bývalému teritoriu Sovětského svazu a zemím východního bloku, je oblast ve tvaru vnitřního půlměsíce, již nazývá *rimland* (Spykman 2008 : 28). Podstata jeho teorie spočívala v tom, že tento region vnitřního půlměsíce má v geopolitice významné postavení a v tomto regionu se střetávají zájmy předních světových velmocí a (Dugin 2004 : 94). Syrská arabská republika je jedním ze států, které jsou součástí území tohoto vnitřního půlměsíce. Celkově země blízkovýchodních regionů, Jižní a Východní Asie a země bývalého Rakousko-Uherska jsou součástí regionu vnitřního půlměsíce (Kaplan 2012 : 67). Vytvoření sféry vlivu nad tímto regionem je důležité a atraktivní pro velmoci, které chtějí zachovat přední mocenské postavení ve světové politice (Spykman 2008 : 30). Je tedy možné, že se Rusko řídí teorií *rimlandu*, aby zachovalo vliv v tomto regionu a zároveň v mezinárodní politice, což by mohl být jeden z důvodů jeho angažmá v Sýrii?

Ruská geopolitická teorie *neo-eurasijství*, která se objevila na konci 80. let v bývalém Sovětském svazu, rovněž zmiňuje důležitý význam teorie *rimland* ve světové politice. Přední představitel teorie *neo-eurasijství* Alexandr Dugin tvrdí, že v regionu vnitřního půlměsíce probíhal během 20. století souboj mezi pevninskou a mořskou velmocí a vysvětluje tak soupeření USA a SSSR o získání vlivu v tomto regionu. Příkladem byla sovětská válka v Afghánistánu, válka ve Vietnamu nebo Korejská válka (Flint 2016 : 15). Z toho důvodu má tento region významné a strategické postavení, jehož analytický rozbor bude proveden v teoretické části této diplomové práce.

V současném Rusku jsou populární i jiné geopolitické teorie, které navazují na teorie vzniklé v minulém století. Teorie *neo-eurasijství* navazuje na teorii *eurasijství*,

kteřá byla založená začátkem 20. století ruskými emigranty v západní Evropě (Isakova 2004 : 11). Představitelé eurasijství podporovali myšlenku podobnosti eurasijských národů, které musí tvořit jádro obyvatel nově vytvořeného sovětského státu (Rojek 2004 : 50). Teorie *neo-eurasijství*, jež navazuje na teorii *eurasijství*, zdůrazňuje jedinečné postavení Ruska ve světě. Teorie *neo-eurasijství* tvrdí, že Rusko není ani Evropa ani Asie. Má svou vlastní identitu, která není podobná žádné jiné civilizaci a kterou musí zachovat nehledě na vliv jiných kultur. Co se týká mezinárodní politiky z hlediska neo-eurasijců, Rusko musí spolupracovat se zeměmi Asie a zeměmi vnitřního púlměsíce pro posílení vlastního postavení ve světě (Dugin 2004 : 93). V Rusku jsou rovněž populární další geopolitické teorie, jako jsou teorie *atlantismu* podporující ruskou spolupráci se zeměmi západního světa a teorie *pragmatismu*, která předpokládá spolupráci Ruska jak se Západem, tak i s Východem (Rojek 2015 : 74).

Na základě výše zmíněného a v důsledku zvýšení důležitosti postavení současného Ruska ve světové politice jsem se rozhodla napsat diplomovou práci *Dimenze geopolitiky Ruska na Blízkém východě na příkladu občanské války v Sýrii* a prozkoumat nejdůležitější aspekty týkající se geopolitiky Ruské federace. Ve své diplomové práci se rovněž soustředím na geopolitiku současného Ruska od nástupu Vladimíra Putina do funkce prezidenta v roce 2000 do současnosti a změny geopolitického směřování ruského zahraniční politiky, které je možné sledovat v posledních několika letech. Studium ruské geopolitiky bude především zaměřeno na současné geopolitické teorie, které jsou populární v Rusku, na aplikování těchto teorií v praxi v ruské zahraniční a domácí politice, na dlouhodobou spolupráci se syrským státem a příčiny vojenského angažmá v syrské občanské válce. Ve své diplomové práci budu zkoumat politickou spolupráci mezi Ruskem a Sýrií, která má dlouholetou historii, její postupný vývoj a důležitost této spolupráce pro obě země. Diplomová práce se bude zabývat analýzou postupné změny angažovanosti Ruska v blízkovýchodním regionu od nástupu současného ruského prezidenta Vladimíra Putina v roce 2000 do současnosti a aktuální stav postavení Ruské federace v Syrské arabské republice a ve světě po intervenci v roce 2015. V této diplomové práci se soustředím na studium následujících výzkumných otázek:

Je vojenská intervence Ruska do Sýrie snahou ruského státu o návrat postavení supervelmoci ve světě? Je ruská intervence v souladu s geopolitickými teoriemi, které jsou v Rusku momentálně aktuální?

Jako metodologii jsem zvolila kvalitativní případovou studii pro získání odpovědi na výzkumné otázky a pro napsání této diplomové práce.

Diplomová práce *Dimenze geopolitiky Ruska na Blízkém východě na příkladu občanské války v Sýrii* se bude skládat z teoretické a výzkumné části, úvodu a závěru. V teoretické části této práce se budu zabývat jednotlivými geopolitickými teoriemi, které začaly vznikat na konci 19. století v různých zemích Evropy a Spojených států amerických. První kapitola teoretické části *Německá geopolitická škola* se bude zabývat studiem vědeckých prací předních geopolitiků německé geopolitické školy, jako jsou Friedrich Ratzel, Rudolf Kjellen a Karl Haushofer a jejich přínosem geopolitice. Například německý vědec Friedrich Ratzel se považuje za zakladatele politické geografie a geopolitiky. Švédský geopolitik Rudolf Kjellen byl první, kdo použil pojem geopolitika. Německý geopolitik Karl Haushofer byl vědec, jenž rozlišil pojmy geopolitika a politická geografie (Flint 2013 : 14). Studium německé geopolitické školy je důležité pro provedení výzkumu teoretické části této diplomové práce a pro jeho aplikování na část výzkumnou.

Druhá kapitola teoretické části *Anglosaská geopolitická škola* se bude zabývat teoriemi a monografiemi prominentních anglosaských geopolitiků předminulého a minulého století. Charakteristickým rysem anglosaské geopolitické školy je sledování soupeření mezi námořními a suchozemskými velmocemi. K jejím předním představitelům patří americký admirál Alfred T. Mahan, anglický geopolitik Halford Mackinder a americký geopolitik Nikolas J. Spykman. Alfred Mahan zdůrazňoval důležité postavení mořské velmoci ve světě a potřebu se angažovat do jiných kontinentů na základě silného vojenského a obchodního loďstva (Chapman 2011 : 15). Anglický geopolitik Halford Mackinder, který dokonce pracoval jako anglický komisař na jihu Ruska v roce 1919, poprvé zmínil pojem geografické jádro (*geographical pivot*), kterým mínil území tehdejšího Ruského impéria. V roce 1919 přišel s novým důležitým geopolitickým pojmem *heartland*, a tvrdil, že území, která spadala pod tento pojem, představovala klíčovou oblast pro ovládnutí celého světa (Chapman 2011 : 18). V této kapitole rovněž věnuji svou pozornost teorii tzv. *rimlandu* třetího prominentního anglosaského geopolitika Nikolase J. Spykmana, jehož teorie je velice důležitá pro analytickou část této diplomové práce. Teorie *rimlandu* neboli teorie vnitřního půlměsíce se mimo jiné zabývá blízkovýchodními státy a zdůrazňuje jejich geopolitickou důležitost (Spykman 2008 : 20). Nicholas Spykman kladl důraz na tyto

státy a na jejich přední postavení v geopolitice v případě snah mořské velmoci mít pod kontrolou celý svět.

Ve třetí kapitole teoretické části se zabývám hlavními ruskými geopolitickými teoriemi současnosti a jejich aplikováním na zahraniční a domácí politiku Ruské federace. Věnuji svou pozornost představitelům geopolitického proudu *neo-eurasijství*, kteří zdůrazňují jedinečné postavení Ruska ve světě, představitelům *zapadnictví*, jež podporují spolupráci se západními státy, a *pragmatismu*, kterým se řídila ruská politika po nastoupení do funkce prezidenta Vladimíra Putina v roce 2000 a který vítá spolupráci se západními i východními mocnostmi (Rojek 2015 : 35).

Ve výzkumné části své diplomové práce se zaměřím na dnešní situaci geopolitiky Ruska, jeho dlouhodobých vztahů se Sýrií a na možné politické následky ruské vojenské intervence do syrské občanské války. První kapitola výzkumné části *Geopolitika v praxi ruské zahraniční politiky* prozkoumá základní rysy geopolitiky Ruska od nástupu Vladimíra Putina do funkce prezidenta ruského státu až po současnost. Druhá kapitola výzkumné části *Popis rusko-syrských vztahů do začátku občanské války v Syrské arabské republice* analyzuje dlouholetou spolupráci Ruska a Sýrie v různých sociálních a vojenských otázkách, podepsání mezistátních dohod o spolupráci, jejich ochlazení na krátký čas po rozpadu Sovětského svazu a návrat k pevné spolupráci v době vládnutí Vladimíra Putina. Třetí kapitola *Politika boje proti terorismu v Rusku* popisuje důležitost této otázky v domácí politice ruského státu, který bojuje proti terorismu od začátku druhé čečenské války. Zabývá se různými mezinárodními dohodami a spoluprací, kterou Rusko provádí posledních 17 let v boji proti terorismu, přičemž dohody představují významnou část politiky ruského státu.

Čtvrtá kapitola výzkumné části této diplomové práce *Ruská intervence do syrské občanské války a její příčiny* se zabývá začátkem ruského angažmá v syrském konfliktu, které se plánovalo měsíc předtím. Uvádí různé názory předních světových a ruských geopolitiků a analytiků na příčiny ruské intervence do Sýrie. Popisuje významnost blízkovýchodního regionu v současném světě a nečekané prohlášení Ruska o částečném stažení vojsk ze Sýrie. Poslední pátá kapitola výzkumné části *Výsledky ruské intervence v Sýrii* se zabývá výsledkem intervence Ruska v syrské občanské válce po jejím oficiálním ukončení. Zároveň se zabývá postavením Bašára al-Asada ve válce po ruském angažmá v Sýrii, dosažením zahájení třetí části mírových jednání mezi oficiální

syřskou vládou a opozicí včetně Kurdů, regionálních mocností Blízkého východu jako jsou Irán a Saudská Arábie, USA a dalších západních států a samozřejmě Ruska, které podporuje oficiálního syřského prezidenta. Analyzuje začátek diplomatické spolupráce mezi USA a Ruskem ohledně otázky v Sýrii.

V diplomové práci *Dimenze geopolitiky Ruska na Blízkém východě na příkladu občanské války v Sýrii* jsem použila primární a sekundární zdroje ruských a západních autorů. Jako primární zdroje byly použity rezoluce mezinárodní organizace OSN, mezistátní dohody a prohlášení, ruské zákony a nařízení ruské státní vlády, které jsou dostupné na internetových stránkách ruských vládních a mezistátních organizací. Jako sekundární zdroje byly použity akademické monografie a články významných světových a ruských geopolitiků, vědců, kteří se zabývají teorií geopolitiky, výzkumem geopolitických otázek na praktických příkladech, popisem situace bipolárního světa za doby studené války a geopolitikou současnosti.

Za předního geopolitika této diplomové práce je třeba považovat amerického vědce Nicholasa J. Spykmana, jehož teorií *rimlandu* se řídí výzkum celé předložené diplomové práce. Jeho vědecká díla *America's Strategy in World Politics: the United States and the Balance of Power* z roku 1942 a *The Geography of the Peace* z roku 1944 považuji za stěžejní publikace této práce a byly mi nápomocné v pochopení podstaty teorie *rimlandu* a jejího aplikování v praktické části mé diplomové práce.

Dalším důležitým dílem, které bylo přínosné pro mou diplomovou práci, je monografie představitele *neo-eurasijství* Alexandra Dugina *Základy geopolitiky*, jež zkoumá jednotlivé geopolitické směry včetně ruské geopolitiky a popisuje důležité postavení teorie *rimland* v zahraniční politice Ruska. Chtěla bych také zdůraznit význam monografie politoložky Iriny Isakové *Russian Governance in the Twenty-First Century*, která se zabývá transformací geopolitiky Ruska po rozpadu Sovětského svazu a sleduje jeho změny až po současnost, kdy Vladimír Putin nastoupil do funkce prezidenta Ruské federace.

Využívala jsem rovněž články ruských a světových masových sdělovacích prostředků, které se zabývaly aktuálními otázkami syřského konfliktu, ruského angažmá do Sýrie a aktuální geopolitikou situací v Rusku. Popisovala jsem nejenom vzájemné vztahy mezi Sýrií a Ruskem, ale i mezinárodní vztahy Ruska se světovými velmocemi včetně USA během angažmá a po stažení ruských vojsk ze Sýrie.

1. Teoretická část

1.1 Geopolitické školy v západním světě

Geopolitika je vědní disciplína, která se zabývá vlivem geografie na politiku státu, na dobytí jiných území a vztahy mezi státy. Vychází z oborů politické geografie a historie. Tato disciplína sleduje, jak státy soupeří o ovládnutí území a zdrojů, které jsou součástí tohoto území (Flint 2006 : 10). Vznik geopolitiky se vztahuje ke vzniku národních států jako dominantní politické instituce. Tento obor se objevil na konci 19. století, kdy velmoci soupeřily o vlastní politický vliv ve světě. Zabýval se mezistátními konflikty, které se týkaly zemí západního světa. Na základě toho se geopolitici snažili odlišit geopolitiku od jevu imperialismu, který se týkal procesu vlivu velmocí na podřízené státy (Chapman 2011 : 12). Obor se rozvíjel postupně a měl několik geopolitických škol, které se dělily na německou, ruskou a anglosaskou geopolitickou školu.

1.1.1 Německá geopolitická škola

Do německé geopolitické školy patřili německý geograf Friedrich Ratzel, švédský politolog Rudolf Kjellen a německý geopolitik Karl Haushofer. Ratzel vycházel z pojmu *sociálního darwinismu*¹ a považoval stát za živý organismus, pro nějž je typické rozvíjet se dále a rozšiřovat své území. Německý geograf tvrdil, že poloha státu a rozloha jsou nejdůležitějšími komponenty pro zabezpečení životního prostoru státu – *Lebensraum*. Pro Německo byla myšlenka životního prostoru strategická. Friedrich Ratzel tvrdil, že území Německa musí být rozšířeno dál na východ Evropy a Ruska a musí mít přístup k moři. Považoval tendenci státu se rozšiřovat za nakažlivou, která se časem může posílit a velmoc bude chtít ovládnout další malé a slabé země. Friedrich Ratzel byl první, kdo zpracoval myšlenku protilehlého postavení mořské a kontinentální velmoci. Tvrdil, že se strategické centrum světa přemístí ze Středozevního moře a Atlantického oceánu do oceánu Tichého. Tichý oceán pojmenoval „oceánem budoucnosti“, kde proběhne rozhodující boj o světovou nadvládu mezi mořskými a kontinentálními velmocemi, především mezi Spojenými státy americkými, Ruskem, Čínou, Japonskem a Velkou Británií. Friedrich Ratzel je považován za zakladatele politické geografie a geopolitiky (Flint 2013 : 14).

¹ Darwinismus – je evoluční teorie, jejíž autor byl Charles Darwin. Tato teorie znamená, že přirozený výběr je jediným mechanismem evoluce (Flint 2013 : 14).

Švédský státník a geograf Rudolf Kjellen poprvé použil pojem *geopolitika*. Pokračoval v Ratzelově interpretaci státu jako živého organismu, který má podle Kjellena ještě další důležitý element, jímž je národnost. Považoval Německo za kontinentální velmoc budoucnosti, jež má prostorový dynamismus a bude mít vliv na sousedící státy Evropy, které se budou soustřeďovat kolem německého státu (Flint 2013 : 14).

Vědec Karl Haushofer byl zakladatelem německé geopolitické školy a hlavním redaktorem vědeckého časopisu věnovaného geopolitice. Rozlišuje pojmy *politická geografie* a *geopolitika*, s tím, že se geopolitika zabývá především politikou státu a pomocí kartografie může odhalit skryté úmysly nepřítele (Želtov 2014 : 14). Karl Haushofer považuje geopolitiku „za *geografické svědomí státu*“ a tvrdí, že každý politik musí rozumět této disciplíně a snažit se důkladně pochopit její základy, aby byl schopný učinit správná a prospěšná politická rozhodnutí (Tuathail, Dalby 2003 : 41). Tento geopolitik se ve své činnosti zabývá otázkou týkající se návratu moci Německa, o niž stát přišel po první světové válce. Karl Haushofer nesouhlas s hranicemi Německa, které byly vytvořeny po Versaillské smlouvě. Německý geopolitik považoval Jižní Tyrolsko a Sudety za součást svého rodného státu a podporoval myšlenku sjednocení všech Němců včetně teritoriálního sjednocení, což by dovolilo Německu mít dominantní postavení v Evropě jak demograficky, tak i ekonomicky. Nicméně se hájil během vyšetřování po konci druhé světové války, že nikdy nepodporoval nezákonnou anexi území, kde nežili Němci, a že jeho koncepty, které se týkaly sjednocení Němců, byly zneužity vůdci Třetí říše ve vlastní prospěch, například v rámci protektorátu Čechy a Morava (Tuathail, Dalby, 2003 : 41).

Na začátku 20. století Karl Haushofer vytváří vlastní koncept zahraniční politiky. Uvědomuje si silnou pozici Británie ve světě a podporuje spojení Berlín-Moskva-Tokio. Německý geopolitik vítá silné postavení Japonska ve 20. letech a doufá, že díky tomu a potížím, které japonský stát způsobuje západním státům, může Německo získat v politice manévrovací prostor. Spolupráce Německa s Japonskem a Sovětským svazem, která se uskutečňovala po nástupu Hitlera až do roku 1941, se částečně řídila koncepty teorie Haushofera (Spang 2013 : 207). Alexandr Dugin tvrdí, že německý geopolitik podporoval spolupráci Německa, Ruska a Japonska pro zamezení vlivu mořských velmocí na eurasijském kontinentu. Chtěl zachránit světový ostrov, tj. *heartland*, před jejich ideologickým působením na Eurasii. Navíc podle Alexandra

Dugina Německo nemohlo spolupracovat s Francií a Anglií, jelikož ty usilovaly o získání části německého území. Například to byla oblast Jižního Tyrolska (Dugin 1997 : 47). Nicméně po nástupu Hitlera Německo vnímalo jako jednoho z hlavních spojenců Japonsko, aby udržovalo vliv Sovětského svazu v regionu (Spang 2013 : 207).

Navíc se Hitler řídil rasistickou ideologií, která zvítězila v otázce spolupráce s jinými státy. Slované byli považováni nacisty za cizí rasu, kterou je třeba zčásti zničit a zbytek nechat pro vykonávání těžkých prací. Mezi komunisty bylo také hodně Židů, což rovněž vedlo k nesnášenlivosti ze strany nacistických vůdců vůči sovětskému státu. V důsledku výše zmíněného se Hitler rozhodl napadnout Sovětský svaz a zničit ho. Jediným úspěchem teorie Haushofera se podle Alexandra Dugina stalo uzavření paktu Ribbentrop-Molotov o neútočení, který předpokládal vojenskou spolupráci Německa a Sovětského svazu a zachování diplomatických vztahů mezi těmito zeměmi (Dugin 1997 : 125). Karl Haushofer ve své výpovědi tvrdí, že považoval za největší geopolitický úspěch svých snah Mnichovskou dohodu, kterou měla skončit expanzivní zahraniční politika Třetí říše a začít výstavba silného ekonomického německého státu ve prospěch jeho obyvatel. Nehledě na to, že německý geopolitik to řekl Hitlerovi osobně, „Führera“ to nezastavilo (Tuathail, Dalby, Routledge 2003 : 41). Rok poté začala druhá světová válka, která vedla k porážce Třetí říše a následně k rozdělení celého Německa na dva státy s odlišnými ideologickými bloky.

Zneužití konceptů Haushofera nacisty způsobilo averzi vůči geopolitice v Sovětském svazu. Tato disciplína byla zakázána v SSSR do konce 80. let 20. století (Želtov 2014 : 29). Německý geopolitik byl pronásledován nacisty v důsledku nesouhlasu se zahraniční politikou Hitlera. Nikdy se nestal členem nacistické strany (Tuathail, Dalby, Routledge 2003 : 45). Bylo třeba, aby uplynula nějaká doba, než byly jeho jméno a myšlenky rehabilitovány.

1.1.2 Anglosaská geopolitická škola

Anglosaská škola sleduje soupeření mezi námořními² a suchozemskými³ velmocemi, které probíhalo ještě mezi Řeky a Peršany. Zkoumá způsob chování soupeřících států pro zachování celosvětové mocenské rovnováhy (Chapman 2011 : 15). K prominentním představitelům anglosaské školy patřili americký admirál Alfred T. Mahan, anglický geopolitik Halford Mackinder a americký geopolitik Nikolas J.

² Námořní mocnost se vyznačuje většinovým počtem námořnictva (Fňukal 2013 : 15)

³ Suchozemská mocnost se vyznačuje velkým počtem pozemního vojska (Fňukal 2013 : 15).

Spykman. Americký teoretik vojenského námořnictva Alfred Mahan považoval mořskou velmoc za mnohem silnější velmoc než suchozemskou. Zdůrazňoval důležitost vojenských dobře vybavených mořských základen, které je třeba mít k dispozici po celém světě, aby se zlepšilo postavení státu vůči rivalům. Americký geopolitik tvrdí, že světový oceán má mnohem strategičtější postavení pro rozvoj zemí než pevnina. Díky oceánu se zlepšují obchodní vztahy s jinými zeměmi, jejichž rozvoj je jedním z důležitých faktorů stabilní ekonomické a politické situace v zemi. Alfred Mahan ve své monografii *The influence of Sea Power upon History, 1660 – 1783* uvádí, že Španělsko, Holandsko, Francie a Anglie byly silnými velmocemi v novověku a byly schopny ovládnout americký kontinent díky vlastnictví velkého loďstva. Tyto státy nejen dobyly nová území, ale těžily z jejich lidských a přírodních zdrojů pomocí navázání mořských tras mezi nově objeveným světadílem a vlastními zeměmi. Theodore Roosevelt prohlásil po přečtení jeho knihy, že se Spojené státy americké budou stále nacházet v sociálně znevýhodněném postavení, pokud se budou řídit politikou izolacionismu a nenaváží obchodní vztahy s jinými kontinenty včetně států východní Asie (Chapman 2011 : 20).

Dalším důležitým představitelem anglosaské školy byl anglický geopolitik Halford Mackinder. Byl to významný vědec a ředitel ekonomické školy v Londýně (London School of Economics), který zastával řadu vládních funkcí, v rámci nichž pracoval jako anglický komisař na jihu Ruska v roce 1919, kde se snažil zastavit bolševismus. Halford Mackinder stejně jako Alfred Mahan podporoval teorii soupeření námořní a pozemské mocnosti, akorát považoval za nejdůležitější oblast světový ostrov, tj. *geografické jádro (geographical pivot)*, které především představovalo území Ruska (Chapman 2011 : 18). Pojem geografické jádro poprvé zmiňuje ve svém článku *The Geographical Pivot of History* z roku 1904. V něm tvrdí, že stát nebo svaz států, které ovládnou zdroje tohoto geografického jádra, budou mít dominantní postavení ve světě (Chapman 2011 : 18). Ve své práci také uvádí další geografické oblasti. Za geografickým jádrem je území *vnitřního půlměsíce (inner crescent)*, kterým označuje pobřežní hranice geografického jádra. V této oblasti se objevuje nejvíce civilizací, protože se tam nachází množství řek a moří, které vždy pozitivně působili na rozvoj států. Dále zmiňuje *vnější půlměsíc (outer crescent)*, kterým jsou označovány oceány a ostrovní státy. Halford Mackinder tvrdí, že oblast vnitřního půlměsíce sobě neustále pocituje vliv geografického jádra, tj. pozemské velmoci, a vnějšího půlměsíce, tj.

mořské civilizace, proto se tato oblast nacházela nejvíce v pohybu. Díky tomu se tato část světa stala prioritní oblastí rozvíjení civilizace (Dugin 2014 : 50).

Zvýšení pozornosti jádra Světového ostrova vzniklo na základě rozvoje železnice a výstavby Transsibiřské magistrály. Halford Mackinder porovnává železnici s mořskou dopravou a tvrdí, že první z nich má větší výhody. Například že je rychlejší při dopravě zboží. Vlak transportuje výrobky přímo z továrny do skladiště a nemusí řešit vykládání zboží v jednom přístavu a jeho naložení v jiném. Navíc je to způsob, jak snadno přepravovat vojenské jednotky po pevnině, proto se začátkem 20. století objevili ruští vojáci v Mandžusku (Mackinder : 1904). Ve své práci probíral nejenom zeměpisné priority oblasti, ale i strategickou zahraniční spolupráci pro státy tohoto regionu. Považoval Rusko za stejně silnou velmoc ve světě jako Německo v Evropě, které může zaútočit a na které může být zároveň zaútočeno ze všech stran kromě svých severních hranic. Japonsko a Čína se můžou postavit tomuto státu v budoucnosti v regionu (Chapman 2011 : 18). Halford Mackinder ve svém článku z roku 1904 tvrdí, že německo-ruské spojení může být pro státy Západní Evropy včetně Francie a mořských velmocí nebezpečné. Taková koalice by byla schopná sestavit flotilu díky využití přírodních zdrojů Ruska, která by si posléze mohla podrobit Světový oceán (Krejčí 2010 : 532). Anglický geopolitik tvrdí, že mořské velmoci musí udělat všechno pro to, aby si podrobily co nejvíc států vnitřního půlměsíce a zamezily růstu vlivu ze strany Moskvy (Dugin 2014 : 51).

O patnáct let později anglický geopolitik přichází s novým pojmem *heartland*, který poprvé použil ve své monografii *Democratic Ideals and Reality* z roku 1919. Tímto pojmem označuje území celé Východní Evropy a evropské a asijské části Ruska. Halford Mackinder vítá nově vzniklé státy na základě rozpadu Rakousko-Uherska po první světové válce, jako jsou Maďarsko, Polsko a Československo, a upozorňuje na to, že tyto státy budou vystaveny nebezpečí ze strany Německa nebo Ruska. Podle anglického geopolitika to bude proto, že Německo a Rusko měly obavy, že by jinak tyto státy mohly být ovlivněny mořskými velmocemi. Kniha byla v rychlosti vydána před zahájením Versaillské smlouvy a vztahovala se k jeho dřívějšímu pojmu geografické jádro (Chapman 2011 : 18). Hlavní myšlenka Mackindera spočívala v tom, že «*ten kdo ovládá východní Evropu, ovládá Heartland. Kdo ovládá Heartland ovládá světový ostrov, kdo ovládá světový ostrov, ovládá celý svět*» (human.snauka.ru : 2012). Halford Mackinder zahrnoval do světového ostrova světadíly, jako jsou Afrika, Asie a Evropa

(Dugin 2014 : 45). Jeho práce z roku 1919 nezískala velkou pozornost ve Spojených státech amerických a Velké Británii. Nicméně se prosadila v Německu. Karl Haushofer souhlasil s jeho tezí a prosazoval spolupráci se Sovětským svazem pro budoucí rozdrčení mořských velmocí. Hitler však především toužil po ovládnutí přírodních zdrojů Ruska, proto nebral tento koncept vážně a vnímal Sovětský svaz a jeho ideologii jako nepřátelské (Champan 2011 : 18).

V Sovětském svazu byla teorie *Světového ostrova* zakázána. Podle řady ruských odborníků byl tento jev důsledkem toho, že tato teorie byla považována za viníka agrese nacistického Německa vůči sovětskému státu a pak i kvůli agresivní politice USA ve vztahu k Sovětskému svazu během studené války (Kreutz 2007 : 27). Stratégové studené války se řídili Mackinderovou teorií během řešení různých strategických otázek. Severoatlantická aliance byla rovněž založena na základě teorie *heartlandu* pro zamezení vlivu Sovětského svazu na území vnitřního půlměsíce (Flint 2006 : 18).

Americký geopolitik a profesor Yalské univerzity Nicholas J. Spykman považoval geografii za přední vědu v zahraniční politice každého státu. Naléhal na to, aby se tato disciplína učila ve školách a na univerzitách (Kaplan 2012 : 64). Vědec spatřoval ve Starém světě, kam zařazoval Eurasii, Afriku a Austrálii, a v Novém světě, který představovaly Spojené státy americké, dva důležité světové subjekty v mezinárodní politice. Tyto subjekty vzájemně ovlivňují jeden druhého a tato ovlivnění určují, jestli jeden svět zvítězí nad druhým (Chapman 2011 : 23). Ve svých pracích navazoval na Mackinderovou teorii Hertlandu. Stejně jako anglický geopolitik dělil svět na tři zeměpisné oblasti: geografické jádro, tj. *heartland*, a vnitřní a vnější půlměsíc. Základní rozdíl spočíval v tom, že považoval Spojené státy americké, které představovaly vnější půlměsíc, za nejsilnější stát ve světě (Flint 2006 : 21). Nicholas Spykman to vysvětloval tím, že Spojené státy americké jsou jedinou velmocí, která má přístup jak k Atlantskému, tak i Tichému oceánu. 75 % mořského obchodu připadá na Atlantský oceán, což umožňuje Spojeným státům americkým obchodovat s jinými kontinenty, především s Evropou, a být ekonomicky silným státem. Navíc prohlašoval USA za ostrov, kterému nehrozí žádné nebezpečí ze strany hraničních států Kanady a Mexika. „*Je to stát, který má nejpříznivější polohu na světě,*“ – říkal Nicholas Spykman o Spojených státech amerických (Kaplan 2012 : 64). Nicholas Spykman považoval Rusko, Francii a Německo za suchozemské velmoci nehledě na to, že mají pobřežní oblasti. Zdůvodňoval to tím, že napadení těchto států probíhalo obvykle ze strany

sousedících zemí (Spykman : 1939). Ve svém studiu podporoval rovnováhu moci (*balance of power*) mezi mořskou a suchozemskou velmocí (Kaplan 2012 : 64).

V knize *Americká strategie ve světové politice* z roku 1942 Nicholas Spykman zdůrazňoval 10 základních kritérií, které určují moc států: území, hranice, počet obyvatel, přítomnost nebo absence nalezišť nerostných surovin, ekonomický a technologický rozvoj, finanční pomoc, etnickou homogennost, úroveň sociální integrace, politickou stabilitu a národnostního ducha. Státy, které se vyznačovaly malým počtem těchto charakteristik, se vzdávaly své nezávislosti a uzavíraly pakty s mocnostmi, které je mohly chránit (Želtov 2014 : 30). Ve svém článku *Geografie a mezinárodní politika* z roku 1938 věnoval pozornost zeměpisným charakteristikám států, které měly vliv na politiku států, rozvoj a výsledek různých vojenských událostí. Podle Nicholase Spykmana se politici můžou měnit, ale poloha země zůstává na stejném místě, což je určujícím faktorem během války a po nastavení míru (Spykman 1938 : 12). Poloha, velikost státu, podnebí a přírodní zdroje hrají důležitou úlohu ve formování a postavení státu. Autor tvrdí, že může být obzvlášť rozhodující velikost, jelikož ta určí, jestli má válčit, nebo řešit problém diplomatickou cestou. Nicméně považoval Nizozemsko nebo Benátky za výjimky, které neměly velkou rozlohu svého území, ale díky loďstvu ovlivňovaly světovou politiku v novověku. Podle Nicholase Spykmana má vliv na fungování velkého státu dobrá infrastruktura a navázání spojů mezi centrem a periferiemi ve velkých státech (Spykman 2008 : 15). V knize *Americká strategie ve světové politice* varuje Spojené státy americké před nebezpečím, které hrozí ze strany nacistického Německa a Japonska. Považuje jejich vítězství ve druhé světové válce za oslabení pozice USA ve světě jako velmocí. V případě, že by Německo a Japonsko zvítězilo, měly by k dispozici obrovské lidské a přírodní zdroje, které by jim napomohly k pokračování války a budoucímu zániku Washingtonu. Nicholas Spykman neschvaluje obrannou politiku Spojených států během začátku druhé světové války a nevidí ve vzdálené poloze amerického státu překážku pro vedení aktivních kroků proti Německu a Japonsku. Zároveň upozorňuje vládu USA na opatrné kroky vůči japonskému státu, který nemá být zcela demilitarizovaný, jelikož se může v budoucnosti stát americkým spojencem proti Číně, které předpovídal postavení velmocí ve východní Asii (Spykman 2008 : 18). Popíral souboj, který trval mezi námořní a suchozemskou mocnostmi. Vojenské spojení SSSR, USA a Velké Británie během druhé světové války je

úspěšným spojenectvím námořních a suchozemských mocností, díky němuž bylo poraženo nacistické Německo (Želtov 2014 : 30).

Ve sborníku článků a přednášek *The Geography of the Peace*, který byl vydán po Spykmanově smrti v roce 1944, autor tvrdí, že Halford Mackinder přecenil význam role *Heartlandu* v geopolitice a že nejdůležitější pásmo se nachází ve vnitřním půlměsíci, který nazýval *Rimland*. Tato oblast zahrnovala Německo a bývalé Rakousko-Uhersko, Blízký a Střední východ, Indii, Čínu a východní Sibiř (Spykman 2008 : 20). Jsou to země pobřežních oblastí, přes které od pradávna pronikala kultura cizích národů do vnitrozemí (Želtov 2014 : 29). Americký geopolitik zdůraznil strategický význam těchto států a především území Blízkého východu kvůli jeho velkým ropným nalezištím. Státy Rimlandu jsou bohaté na lidské a přírodní zdroje a mají rovněž přístup k jižním mořím Indického oceánu, což oblast *Heartlandu* postrádá (Kaplan 2012 : 67). Z tohoto důvodu Nicholas Spykman pozměnil předpoklad Mackinderovy teorie ohledně *heartlandu* na prohlášení, že „*ten, kdo ovládá rimland, ten ovládá celý svět*“. Nicholas Spykman předpokládal, že se v důsledku atraktivnosti zemí vnitřního půlměsíce může objevit velmoc, která bude chtít ovládnout tyto regiony, například Sovětský svaz (Spykman 2008 : 24). Nicholas Spykman předpovídal vzestup Sovětského svazu jako nejsilnější velmoci v Eurasii v poválečné době, což svědčilo o tom, že se Mackinderova teorie *heartlandu* potvrdila. Americký geopolitik trval ve své práci na tom, aby Spojené státy americké zachovaly vliv v regionu *rimlandu*, kde rovněž probíhaly důležité vojenské události již během druhé světové války (Spykman 2008 : 30). Tato geografická část světa byla pro amerického geopolitika nárazníkovou oblastí, která chránila mořské velmoci před možným nebezpečím, které mohlo vzniknout ze strany suchozemské velmoci (Cox 2002 : 135). Jako důkaz strategického významu území *rimland* jsou války, které probíhaly v této oblasti během studené války. Jsou to války v Koreji, ve Vietnamu nebo invaze do Afghánistánu, která začala v roce 1979. Tato oblast je dodnes neklidná a stále tam probíhají ozbrojené konflikty (Flint 2006 : 15).

Odraz Spykmanovy teorie v americké politice je vidět v založení Severoatlantické aliance, která chrání severní část Atlantiku a země západní a dnes už i střední Evropy, CENTO pro Blízký a Střední východ a řadě spojeneckých dohod se zeměmi jihovýchodní Asie (Hnízdo 1994 : 77).

1.1.3 Ruské geopolitické školy

Car Ivan Hrozný byl prvním geopolitickým stratégem Ruska, jenž určil hlavní regiony, které měly strategický význam pro bezpečnost státu. Mezi tyto oblasti zařadil Kazaňský chanát a Astrachán, které byly pozůstatkem Zlaté Hordy v době vládnutí mongolů. Dobyť těchto regionů se stalo začátkem ovládnutí Sibiře, která hrála pro Rusko důležitou úlohu díky svému nerostnému bohatství. Tento krok znamenal uzavírání Moskvy před vlivem západní kultury a orientace její zahraniční politiky na východ. Ivan Hrozný také definoval důležitost přístupu státu k Pobaltí a k Severnímu oceánu, proto zahájil tažení proti Livonsku (Isakova 2004 : 15). Livonská válka byla pro Rusko sice neúspěšná, objevily se však první náznaky geopolitiky, ve kterých pokračovali nástupci Ivana IV.

Je třeba také zmínit výrok ruského mnicha Filofeje, který na konci 15. století řekl ruskému carovi Ivanu III., že „*Moskva je třetí Řím a čtvrtý už nebude*“. Přesně zde se rodí pohled na jedinečné a významné postavení Ruska mezi jeho obyvateli na zemi, která musí napravit „zkažený“ západní svět a zachovat vlastní identitu (Švankmajer 2004 : 44). Jedinečné a osudové postavení Moskvy se objevuje i v pozdějších úvahách představitelů ruské geopolitiky na začátku 20. století, která se považují za oficiální počátek vzniku této disciplíny v Rusku (Želtov 2014 : 17).

Ruská geopolitika zkoumá nejvhodnější typ vládnutí v zemi a vztah mezi čelním představitelem domácí politické scény a obyvatelstvem (Isakova 2004 : 11). Během komunistické vlády byla geopolitika v Sovětském svazu zakázána. Tato disciplína byla v Sovětském svazu spojena se jménem K. Haushofera a špatným interpretováním jeho teorie. Zájem o tuto disciplínu se objevuje až na konci 80. let minulého století na základě velkých politických změn, které probíhaly v zemi a ve světě. V současné době se geopolitické proudy Ruska dělí na *zapadnictví*, *euroasijství* a *pragmatismus* (Isakova 2004 : 14).

1.1.3.1 Zapadnictví

Zapadnictví se rozvíjelo v Rusku během 18. a 19. století. Sledování základních požadavků tohoto směru jako liberalismus, demokracie a osvícenství bylo důležité pro ruskou inteligenci (Isakova 2004 : 14). Představitelé tohoto směru odkazovali na Petra I. a jeho reformy. Považovali jeho epochu za dobu přiblížení země k západnímu světu a vnímali to jako přirozenou věc, jelikož Rusko bylo a je součástí západní civilizace (Rojek 2015 : 70). Nicméně autor článku *Russia's Perpetual Geopolitics* popisuje Petra

I. jako autokratického vládce, který potlačoval osobní svobodu, způsoboval vzájemnou nedůvěru mezi služebnictvo a posiloval protekci vůči určitým osobám, což je v protikladu se západními hodnotami (Kotkin : 2016).

Jako geopolitický směr se *zapadnictví* objevuje v Rusku v 80. letech 20. století. Odvíjí se od společenského proudu 19. století známého rovněž jako *zapadnictví* a podporuje spolupráci Ruska se Spojenými státy americkými a západní Evropou (Isakova 2004 : 14). Generální tajemník komunistické strany Michail Gorbačov se stal prvním sovětským politikem, který podporoval spolupráci se západním světem. Prohlásil, že cílem zahraniční politiky Sovětského svazu je vybudování „*společného evropského domu*“ od Atlantiku po Ural (Mankoff 2009 : 24). Dalším čelním představitelem ruské politické elity *zapadnictví* byl na začátku 90. let ministr zahraničí Andrej Kozyrev. Tento politik se snažil navázat pevné diplomatické vztahy především s Washingtonem a prosadit v Rusku západní hodnoty jako jsou liberalismus a demokracie (Isakova 2004 : 12). „*Demokratické Rusko musí být a bude přirozeným spojencem Západu, stejně jako komunistické Rusko bylo jeho nepřítelem*“, prohlásil Andrej Kozyrev na začátku svého nástupu do funkce ministra zahraničních věcí. Hlavní diplomat Ruska se snažil o spolupráci se Západem nehledě na přítomnost jaderných zbraní, které spíše bral jako prostředek obrany, než jako prostředek zastrašování (Koch, Aven : 2011). Předseda vlády Jegor Gajdar, který také podporoval spolupráci Moskvy se západními státy, provedl revoluční změny v ruském hospodářství a zavedl liberalizaci cen, zahraničního obchodu a privatizaci. Tyto reformy přiblížily ruskou ekonomiky k rozvinutým ekonomikám ve světě, ale zároveň způsobily hodně škod a propad hospodářství (Isakova 2004 : 43).

Představitelé *zapadnictví* podporovali rozvoj západních společenských norem, jako jsou liberalismus, svoboda slova a pluralismus politických stran. Chtěli, aby se v Rusku otevíraly instituce podle západního modelu, které se napomohou státu rozvíjet a postupně překonat sociální a morální propast vůči rozvinutým zemím, která vznikla v důsledku vládnutí Zlaté hordy na území Ruska během dvou a půl století a sedmdesátiletého panování komunistického režimu (Rojek 2015 : 70). Počátek prezidentsví Vladimíra Putina se také považuje za éru zlepšení vztahů mezi Washingtonem a Moskvou. Vladimír Putin byl první, kdo nabídnul pomoc Spojeným státům americkým v boji proti terorismu po krvavých událostech ze dne 11. září roku

2001. Nicméně to bylo pouze krátkodobé směřování zahraniční politiky Moskvy (Kotkin : 2016).

Zastánci *zapadnictví* podporovali členství v mezinárodních organizacích, jako jsou NATO, Mezinárodní měnový fond, Světová banka a Světová obchodní organizace. Byli otevření vůči zahraničním investorům a chtěli navázat pevné diplomatické kontakty se Spojenými státy americkými a západní Evropou. Nicméně nestabilní politická situace, ekonomický a sociální propad v Rusku a pohoršení ze stínové privatizace způsobily averzi vůči reformám ze strany obyvatelstva a části politické elity. Obyčejní lidé začali negativně vnímat politické a ekonomické změny podle západního modelu a hledat k nim náhradu (Mankoff 2009 : 28).

Hlavním představitelem *zapadnictví* je Dmitrij Trenin, který zastupuje ruskou pobočku Carnegieho centra v Moskvě. Ve své monografii *Konec Eurasie* odůvodňuje svou volbu pro spolupráci se západem na základě toho, že je to mnohem prospěšnější a výhodnější pro Rusko, než spolupracovat s Čínou (Trenin 2011 : 185). Navíc to může učinit zemi ekonomicky a politicky stabilnější a prospět k zachování moci. Dmitrij Trenin tvrdí, že nepříznivá ekonomická a politická situace, která vznikla v důsledku reformy na začátku 90. let a která odradila Rusy od spolupráce se Západem, byla částečnou vinou západních států. Rusko očekávalo větší finanční pomoc ze strany Spojených států amerických a jiných rozvinutých zemí, než byla ve skutečnosti (Trenin 2011 : 190). Podle Andreje Kozyreva obdrželo Rusko pouze jednu miliardu dolarů jako finanční pomoc, což byla pro zadluženou velmoc malá částka (Koch, Aven : 2011). Západ přehlížel přání Ruska být na stejné úrovni ve věci spolupráce s ostatními světovými velmocemi. Takový neúspěch reformy způsobil změnu politické situace v zemi a snahu o sblížení s východními velmocemi (Trenin 2011 : 191).

1.1.3.2 Neo-Eurasijství

Geopolitický proud *neo-eurasijství* nabyl popularity po nezdařených reformách začátkem 90. let minulého století, které zavedli představitelé *zapadnictví*. Vychází z původní geopolitické školy eurasijců, jež byla založena ve 20. letech minulého století ruskými emigranty v západní Evropě (Isakova 2004 : 11). Představitelé této školy se opírali o ruský proud 19. století *panslavismus*, který považoval ruskou kulturu za specifický mezník mezi západní a východní kulturou. Hlásili se rovněž k *orientalistům*,

nebo *vostočnikům*, kteří poprvé začali po porážce Ruska v Krymské válce v roce 1855 podporovat směřování politiky státu směrem na východ (Laruella 2008 : 3). Mezi zakladateli eurasijské školy byli historik šlechtického původu Nikolaj Trubeckoj, geopolitik Pjotr Savickij, historik V. Vernadskij a další představitelé ruské inteligence (Isakova 2004 : 11). Eurasijci považovali Rusko a pak i Sovětský svaz za velký mnohonárodnostní stát, který zahrnuje různá etnika a kultury, kde mají všechny společný rys, kterým je eurasijské území. Podporovali industrializaci a nadvládu strany. Představitelé tohoto geopolitického proudu tvrdili, že se základem nově utvořeného státu musí stát eurasijské národy, které žily na tomto území a měly společné dějiny v rámci jedné velmoci (Rojek 2015 : 50).

Jejich neoficiálním pokračovatelem byl sovětský historik a syn známé ruské básnířky Anny Achmatové Lev Gumiljov. Zabýval se dějinami stepních národů na území Sovětského svazu. Ve své práci rozvinul a potvrdil eurasijskou teorii, která spočívá v tom, že ruská super-etnická skupina Velkorusové či pouze Rusové představuje nejen slovanský národ. Velkoruská civilizace vznikla na základě tursko-slovanské etnogeneze, která vznikla na geografických prostorách lesů a stepí. Geopolitické spojení lesů a stepí určuje historickou podstatu Ruska, jeho kulturu, ideologie a politické orientace. Z toho vyplývá přání Rusů kontrolovat území, kde bydlí Slované, a které obývají turkické národy (Dugin 2014 : 88). Lev Gumiljov byl rovněž zastáncem východně asijského směřování Ruska v politické a sociální otázce (Rojek 2015 : 73).

Postupem času se eurasijská škola rozpadla a v Sovětském svazu bylo zakázáno mluvit o geopolitice vůbec. Návrat do této disciplíny se odehrál v 80. letech minulého století a nabyl popularity mezi obyvateli Ruska až po výše zmíněných nezdařených západních reformách (Isakova 2004 : 15). Podle čelního vědce této disciplíny Alexandra Dugina se *eurasijství* nebo *neo-eurasijství* dělí na několik odvětví (Dugin 2014 : 90).

První se rozvíjelo v rámci nacionalistické organizace *Pamjat* (Paměť) a odkazovalo na práce představitelů emigrantské eurasijské školy Savického, Trubeckého a Vernadského (Laruella 2008 : 5). Neo-eurasijci považovali Rusko za sloučení západní a východní kultury, jejichž předkové jsou Slované a Mongolové, a proto zdůrazňují specifický charakter Asiatů v rysech Rusů. Podporují rozmanitost národností, které obývají tuto oblast a oponují idejím jak představitelů *zapadnictví*, tak i představitelů

ruského nacionalismu (Dugin 2014 : 88). Nicméně francouzská politoložka Marlene Laruelle tvrdí, že i když na povrch podporovali různorodost Eurasie, ve skutečnosti jsou všichni představitelé *neo-eurasijství* ztotožnění s ruským nacionalismem, protože především zveličuje velkoruskou etnickou skupinu (Laruelle 2008 : 5). Představitelé *neo-eurasijství* považují Sovětský svaz za moderní formu tradičního ruského usilování o kontrolu celého eurasijského kontinentu a vnímají jeho rozpad jako velký geostrategický omyl, který se stal v minulém století (Dugin 1997 : 90). Lídr komunistické strany Genadij Zjuganov se mnohokrát odkazoval na teorii *neo-eurasijství* a podporoval ji (Laruelle 2008 : 5).

Do další skupiny geopolitického proudu *neo-eurasijství* patří zastánci spolupráce s islámskými státy, především s Íránem. Jejich čelním politikem byl bývalý předseda vlády Jevgenij Primakov. Profesor orientalistiky a dlouhodobý politik Jevgenij Primakov považoval spolupráci s asijskými zeměmi, především s Íránem, za prospěšnou a důležitou pro celé Rusko. S jeho nástupem jako ministrem zahraničí se ruský stát otočil směrem na východ ve své zahraniční politice (Laruelle 2008 : 5).

Podstata teorie *neo-eurasijství* spočívá ve významném postavení rozlohy státu, přírodních zdrojů, vojenské moci a přímé kontrole nad celým územím. Tento geopolitický směr podporuje vytvoření vojenských a politických bloků (Isakova 2004 : 15). Neo-eurasijci se snaží postavit se unipolárnímu světovému systému, který vznikl po zániku Sovětského svazu, a usilují o obnovení bipolárního světa. Hlavní geopolitik tohoto proudu Alexandr Dugin tvrdí, že se sice někteří domnívali, že po rozpadu sovětského impéria vznikne multipolární systém, ve skutečnosti se tak však nestalo. Multipolární systém neznamena skupinu velmocí, která bude hrát klíčovou úlohu ve světové politice a v řešení různých otázek. Důležitý je systém hodnot, který tyto velmoci představují. Alexandr Dugin tvrdí, že Čína nebo jihoasijské státy podporují západní hodnoty, jako jsou liberální hospodářství a svobodný trh, a proto to není alternativa atlantickým státům, v rámci nichž zmiňme především Spojené státy americké. Neo-eurasijci podporují utvoření nového kontinentálního bloku, který bude mít vlastní ideologii a hodnoty. Podle Alexandra Dugina tento blok musí být větší, než měl sféru vlivu Sovětský svaz. Nový kontinentální svaz musí zahrnovat celou Evropu až po Atlantský oceán, jižní pobřeží Eurasii, Írán a Indočínu buď součástí Ruska, anebo zabezpečit jejich neutralitu před vlivem *zapidnictví* (Dugin 1997 : 93).

Hlavní představitel *eurasijství* je ruský filozof a geopolitik Alexandr Dugin. Považuje Rusko za svébytný stát, který není ani Západem, ani Východem, ale má svou vlastní osobitou kulturu, kterou má zachovat a rozvíjet (Dugin 2014 : 94). Alexandr Dugin tvrdil, že Rusko musí vytlačit vliv *zapadnictví* ze svého území, který představuje hrozbu pro svéráznou podstatu ruského státu (Rojek 2015 : 74). Považoval spolupráci se státy *rimlandu* za důležitou v boji proti *zapadnictví*. Podle Alexandra Dugina se oblast vnitřního půlměsíce buď musí stát spojencem Ruska, anebo zachovat svou neutralitu. Jenom taková spolupráce dovolí vytvořit bipolární světový systém. V opačném případě *zapadnictví* zvítězí a jeho výhra může v budoucnosti způsobit nastolení jediné světové nadvlády, jež však poškodí zájmy Ruska (Dugin 2014 : 94). Tento geopolitik podporuje spolupráci s Francií a Německem a upozorňuje na to, že Polsko a Ukrajina musejí být rozděleny mezi ruským a německým vliv. Tyto dva státy nemůžou existovat samostatně, protože mohou být ovlivněny *zapadnictvím* (Rojek 2015 : 74).

Ve své monografii *Základy geopolitiky* Alexandr Dugin podporuje návrat vlivu v zemích bývalého Sovětského svazu a ve Východní Evropě. Ruský geopolitik považuje za nezbytný návrat impéria do původních hranic, jelikož je to podle autora prospěšné pro ruský stát a pro jeho nezávislost na celém kontinentu. V opačném případě Rusku a jiným zemím *světového ostrova* neboli *heartlandu* hrozí nebezpečí, protože se jiná velmoc pokusí o ovládnutí eurasijského kontinentu. Pod návratem impéria také míní získání přístupu k nezamrzajícím mořím, jelikož v Rusku jsou většinou zamrzající moře na severu a východě státu. Považuje sovětsko-afghánskou válku za nezdařený pokus o získání vlivu na jihu *rimlandu*. Podle Alexandra Dugina se Rusko vrátí do oblastí *rimlandu* ještě jednou, ale mělo by tam vystupovat v roli spojence nebo obránce. Autor tvrdí, že jen když se západní a jižní oblasti *rimlandu* stanou součástí vlivu Moskvy, je možné hovořit o skutečném návratu Ruska do postavení velmoci (Dugin 2014 : 97).

Někteří novináři obviňovali Alexandra Dugina z podpory fašismu a z podněcování separatismu na územích, jejichž většinu obývají Muslimové. Například redaktor novin *Děň Sergei Kurginian* (Laruelle 2008 : 5). Nicméně *eurasijství* je populární v Rusku. Tento geopolitický proud se stal současnou ideologií některých politických stran jak například komunistická a LDPR. Alexandr Dugin pracoval jako poradce předsedy sněmovny ruské Státní dumy Gennadije Seleznjova (Laruelle 2008 : 7). Navíc je neoficiálním poradcem Vladimíra Putina (Rojek 2015 : 76). Vladimír Putin se několikrát odvolával na myšlenky Alexandra Dugina ve veřejných projevech na

začátku svého funkčního období na pozici prezidenta (Laruelle 2008 : 7). Založení Eurasijského svazu je považováno za největší úspěch aktivní činnosti představitelů tohoto geopolitického směru. Alexandra Dugina podporuje také Prezident Kazachstánu Nursultan Nazarbajev, a dokonce mu poskytl finanční podporu na zveřejnění jedné z prací (Rojek 2015 : 76). Nicméně francouzská politoložka Marlene Laruelle tvrdí, že je omylné považovat Alexandra Dugina za „guru“ zahraniční a domácí politiky v Rusku. Tento vědec je spíše populární mezi určitou skupinou filozofů, sociologů, historiků a studentů. Jeho díla na téma geopolitiky jsou alternativou k představitelům *zapadnictví*, a proto je uznávaný mezi určitou skupinou lidí, dokonce i u svého oponenta Dmitriho Trenima (Laruelle 2008 : 11).

1.1.3.3 Pragmatismus

Poslední směr ruské geopolitiky, který se objevil po rozpadu Sovětského impéria, byl *pragmatismus*. Tento geopolitický proud předpokládal spolupráci Ruska jak se Západem, tak i s Východem na základě pragmatické politiky, která má být přínosná především pro Moskvu (Isakova 2004 : 15). Zastánci tohoto směru považují Rusko za výjimečnou zemi, která musí jít vlastní cestou a zachovat svou unikátní identitu a kulturu. Toto tvrzení vyžaduje zůstat v rámci stejných hranic a neposouvat se dále ani na východ, ani na západ, což způsobuje to, že se Rusko musí vzdát svých imperiálních ambicí. Zároveň se stát musí držet nezájatých diplomatických vztahů s ostatními velmocemi a neutvářet žádná spojení (Rojek 2015 : 74).

Pragmatismus vychází z panslavismu a z vědeckých prací ruského filozofa Nikolaje Danilevského. Tento autor tvrdil, že Slované tvoří zvláštní společenský a kulturní jev, který Rusové mají bránit. Zde se projevuje panrusismus. Jedním ze současných představitelů *pragmatismu* byl významný ruský spisovatel Alexandr Solženicin, který se bránil spolupráci se Západem, ale zároveň odmítal obnovení Sovětského impéria. Považoval satelitní státy a bývalé sovětské republiky za zbytečnou ekonomickou a sociální zátěž ruského státu. Podporoval kulturní a duchovní rozvoj Ruska, zlepšení jeho životních podmínek pro obyvatele země (Isakova 2004 : 16). Solženicyn vystupoval proti imperiálním ambicím eurasijců a zdůvodňoval to tím, že někteří nevěří v samostatnost Ruska jako země. Nehledě na to, že Rusové ho obdivovali jako spisovatele, nepodporovali ani jeho teoretické myšlenky týkající se geopolitiky.

Považovali ho za člověka, který stal mimo realitu a nerozuměl aktuálním politickým věcem v domácí a zahraniční politice (Rojek 2015 : 74).

Vadim Cimburský je považován za hlavního autora geopolitického proudu *pragmatismu*. Na začátku 90. let navrhl svou vlastní metaforu Ruska jako *Ostrova*, kterým se ruský stát stal po rozpadu sovětského impéria a po ukončení jeho vlivu v bývalých sovětských republikách a v zemích Východního bloku. Autor tím míní, že se ruský stát vrátil do hranic země, které měl před začátkem vládnutí Petra I. Rusko se ocitlo v politickém izolacionismu ve vztahu ke zbývajícím regionům Evropy a Střední Asie a muselo se vzdát svých obrovských teritorií včetně Ukrajiny a Běloruska, které vlastnilo 280 let (Cimburský 2007 : 50).

Představitel pragmatismu Vadim Cimburský vysvětluje neochotu Evropanů vidět Rusko v evropských organizacích v důsledku imperiálního chování, kterým se Rusko řídilo po celou dobu své existence. Moskva nikdy nemohla pochopit evropské politiky rovnováhy po vlastním dobytí Finska, pobaltských zemí, Ukrajiny, Běloruska a Polska. Autor píše, že když Moskva měla zavřené dveře do Evropy, byla zato vždy aktivní na Blízkém východě - například angažovanost Ruska v izraelsko-arabském konfliktu po vstoupení Turecka do Severoatlantické aliance v 50. letech minulého století. Podle autora Rusové vždy chtěli mít přístup k Středozemnímu moři. To bylo důležité pro imperiální Rusko (Cimburský 2007 : 30).

Co se týče blízkého zahraničí, Vadim Cimburský považuje Východní Evropu, Balkán, Kavkaz a země Střední Asie za státy Velkého Limitrofu (velké příhraničí), které odděluje Moskvu od románsko-germánské nebo podle samého autora liberální, arabsko-iránské, čínské a indické civilizace. Cílem ruské geopolitiky je zachování stabilní situace v těchto regionech a jejich neutrality. Tyto země nemusejí být integrovány do území Ruska, ale musejí vytvářet pevná spojení mezi Ruskem a domácími vládami. Oblasti velkého limitrofu představují nejenom vojenský potenciál, ale i agrární, což je velice pro Rusko důležité, jelikož jeho úrodné půdy a pastviny byly zničeny v důsledku nešetrné komunistické modernizace (Cimburský 2007 : 18). Vadim Cimburský tvrdí, že Rusko má v současné době ideální hranice státu a že se musí soustředit na domácí politiku a na rozvoj vlastní země (Cimburský 2007 : 20).

2. Výzkumná část

2.1 Geopolitika v praxi ruské zahraniční politiky

Podle Alexandra Dugina se geopolitické teorie projevíly v praxi již během studené války v podobě souboje mezi Východním blokem a členskými státy NATO. Sovětský svaz v tomto ideologickém a geopolitickém soupeření utrpěl porážku a musel se vzdát velké části území, které měl předtím k dispozici. Alexandr Dugin to vysvětluje tím, že země NATO měly lepší strategické postavení a plnily všechny hlavní body teorií Mackindera, Mahana a Spykmana. Spojené státy americké zajistily podporu Turecka a Řecka, které se staly členskými státy Severoatlantické aliance, spolupracovaly se zeměmi Dálného východu, jako byly Thajsko, Jižní Korea a Japonsko a měly své námořní základny v Indickém a Tichém oceánu. Ruský geopolitik tvrdí, že hlavní chyby Ruska spočívaly v nezajištění sovětského vlivu na celém území Západní Evropy a centrální Asie. Oblasti centrální Asie a Blízkého východu jsou atraktivní především tím, že mají přístup k nezamrzajícím mořím Indického oceánu (Dugin 1997 : 62). Dalším důležitým faktorem, který napomohl k vítězství západního bloku, se stala geografická pozice Spojených států. Jsou chráněny ze dvou stran oceány a jejich hranice jsou v bezpečí, protože jsou mocensky silnější než jejich sousedé (Malínek, Dohnal : 2012). Z toho vyplývá, že prozápadní politika „zdržování komunismu“, kterou Alexandr Dugin ztotožňuje s geopolitickou strategií *anakondy*⁴, byla úspěšná a způsobila rozpad Sovětského svazu (Dugin 2014 : 62).

V současné době v období vlády prezidenta Vladimíra Putina je v ruské politice populárních několik geopolitických proudů. Především to je *neo-eurasijství*. Ruský prezident to podotknul v jednom ze svých rozhovorů, že „*se Rusko vždy cítilo jako eurasijská země. Navíc národy, které obývají Eurasii, rozdělují stejnou historii*“. Rusko prohlásilo státy Střední Asie za důležité ekonomické a politické partnery. V roce 2011 Vladimír Putin přišel s nápadem o založení Eurasijské hospodářské unie, která bude nadnárodní organizací a bude pracovat jako most mezi Západem a Asijsko-Pacifickým hospodářským společenstvím. Někteří považovali toto založení za posílení vlivu Ruska na bývalé sovětské republiky (Svarin 2015 : 132).

⁴ Strategie anakondy – poprvé byla využita během občanské války ve Spojených státech amerických. Cílem této strategie je odepřít hlavním mocnostem a jejich spojencům přístup k moři (Malínek, Dohnal : 2012).

Dalším důležitým geopolitickým proudem, který se praktikuje v zahraniční politice Ruska, je *pragmatismus*. Ten spočívá v zahraničních investicích do místního hospodářství, spolupráci s rozvinutými zeměmi a finanční pomoci ze strany západních států (Isakova 2008 : 23). Polský vědec Jakub Potulski tvrdí, že se *pragmatismus* stal klíčovým geopolitickým směrem Ruska po nástupu Putina. Nový prezident se soustředil na domácí problémy a na rozvoj vlastního státu (Rojek 2015 : 76). Rusko považuje za důležitý bod domácí politiky stabilní situaci v zemi a zamezení jakéhokoliv rozpadu ruského státu v důsledku separatistických nálad v problematických jižních regionech (Isakova 2008 : 23).

Kromě toho se prezident soustředil na zlepšení hospodářské situace v zemi. Rusko usilovalo o zjednodušení zákoníku, daňových povinností a likvidaci korupce, což by umožnilo zahraničním investorům lepší podmínky pro podnikání v ruském státu (Svarin 2015 : 130). Ruská federace se snažila navázat dlouhodobé ekonomické vztahy s nejvlivnějšími světovými mocnostmi a vystupovat jako jejich spolehlivý partner v dodávce energetických zdrojů. Jako potvrzení směru ruské zahraniční politiky se stalo zapojení Ruska do skupiny států s nejvyspělejšími ekonomikami G8 a do světové obchodní organizace – WTO⁵ (Rojek 2015 : 74). Ruský stát plánoval navázat v budoucnosti partnerské vztahy s mezinárodní organizací NATO a s Evropskou unií. Podporovala boj proti mezinárodnímu terorismu a nabízela svou pomoc v likvidaci teroristické organizace Al-Káida⁶ po teroristických útocích ve Spojených státech amerických dne 11. září (Isakova 2008 : 23).

Vztah Kremlu a NATO se rozvíjel na začátku 90. let. Moskva podepsala dohodu o spolupráci se Severoatlantickou aliancí a snažila se aktivně zapojit do jeho dění, aby se mohl spolupodílet na politice NATO a hlavně, aby zamezil dalšímu rozšíření organizace na východ (Isakova 2008 : 24). Kreml považoval země SNS za strategické oblasti, ve kterých musí být zachován mír a které spadají pod sféru vlivu Moskvy. Rusko se začalo více zajímat o státy blízkého zahraničí po rozšíření NATO směrem na východ a řadě barevných revolucí, které se uskutečnily v Gruzii a na Ukrajině (Svarin

⁵ WTO – světová obchodní organizace, která zakládá pravidla mezinárodního obchodu a řeší mezinárodní obchodní spory mezi členskými státy. Byla založena v roce 1995 se sídlem v Ženevě (encyklopedie Britannica).

⁶ Al-Káida – mezinárodní islámská teroristická organizace, která uspořádala velký počet atentátů a únosů v celém světě. Většina účastníků této skupiny patří k sunnitské větvi islámu. Lídrem Al-Káidy byl Usáma bin Ládín, který byl zastřelen v roce 2011 v Pákistánu. Tato organizace byla založena v 80. letech 20. století (encyklopedie Britannica).

2015 : 132). Státy SNS jsou atraktivní pro Rusko kvůli svým přírodním zdrojům a infrastruktuře. Rusko prohlásilo 21. století za dobu panování globální ekonomiky, v níž Moskva bude hrát klíčovou úlohu prostředníka mezi Západem a Východem. Kreml potřeboval infrastrukturu okolních států, aby mohl realizovat svoje ekonomické plány. Rusové také přiznávají, že potřebují mít pod kontrolou státy SNS, Východní Evropy a Asie z bezpečnostních důvodů (Isakova 2008 : 25). Rusko stále považuje teritoria bývalých sovětských republik za vlastní sféru vlivu. Pawel Rojek píše, že na základě výše zmíněného vojenská intervence do Gruzie v roce 2008 a neoficiální angažovanost Moskvy v ukrajinském konfliktu na Donbasu nebyly ukázkou imperiální politiky Ruska. Tyto země jsou součástí *Velkého limitofu* nebo velkého pohraničí, a proto taková vojenská angažovanost není v protikladu se základními koncepcemi geopolitického proudu *pragmatismu* (Rojek 2014 : 76).

Jedna z dalších příčin spolupráce s NATO, jak již bylo řečeno výše, spočívá v boji proti terorismu. Severoatlantická aliance začala využívat základny na území Kyrgyzstánu do roku 2014, Tádžikistánu do roku 2011 a Uzbekistánu do roku 2005 v době vedení války proti teroristickému hnutí Al-Káida v Afghánistánu (Tolipov 2002 : 150). Tyto státy nejsou jenom bývalé sovětské republiky, ale jsou také součástí oblasti *hertlandu* v Eurasii. Rusko bylo proti přítomnosti západních vojenských jednotek v Centrální Asii, stejně jako bylo proti využívání základen Tureckem v Azejbardžánu (Isakova 2008 : 101). Ministr zahraničí Sergej Lavrov oznámil, že Rusko a NATO mohou spolupracovat v bezpečnostních otázkách za podmínky, že západní mocnosti budou vnímat Moskvu jako rovnoprávného partnera (Svarin 2015 : 133).

Představitelé *neo-eurasijství* negativně vnímali přítomnost západních vojsk na území Centrální Asie. Považovaly základny NATO na území Kyrgyzstánu, Uzbekistánu a Tádžikistánu za rozšíření západního vlivu na teritoriích, která jsou bohatá na energetické zdroje. Neo-eurasijci vnímali spolupráci Ruska se západními státy v boji proti terorismu za ústupek v geopolitice. Odůvodňovali to tím, že byly podepsány důležité dohody pro spolupráci s Čínou, Íránem, Japonskem a zeměmi SNS. Vypadalo to, že si Rusko vrací postavení velmoci ve světové politice. Obávali se, že se teď Moskva bude muset vzdát některých svých úspěchů v zahraniční politice v důsledku spolupráce s NATO (Isakova 2008 : 99).

Představitelé *západnictví* naopak tvrdili, že přítomnost západních vojenských jednotek v Centrální Asii napomohla k modernizaci infrastruktury a leteckých základen, které jsou v budoucnosti také důležité pro bezpečnost ruského státu. Jejich přítomnost mohla také zastavit možnou anexi východní Sibiře a Dálného Východu ze strany Číny, které se obávali. Podle ředitele Institutu politické a vojenské analýzy je zaznamenáno ilegální překračování rusko-čínských hranic velkým počtem Číňanů na teritorium Sibiře. Vojenská přítomnost NATO v Centrální Asii odrazovala možné dobytí Pekingem této oblasti (Svarin 2015 : 133).

Neo-eurasijsci tvrdili, že zlepšení vztahů se západními velmocemi nepředstavuje životně důležité zájmy pro Rusko z hlediska eurasijského státu. Podle nich Ruská federace musí spolupracovat jak se západními státy, tak i s východními velmocemi. V poslední době se Rusko snaží navázat pevné vztahy se zeměmi Asijsko-Pacifického hospodářského společenství. Vladimír Putin uznává, že tento region je důležitý pro Rusko. Dvě třetiny ruské pevniny jsou součástí Asie. Blahobyt Dálného Východu a Sibiře je neoddělitelný od Asijsko-Pacifického regionu (Isakova 2008 : 100).

Ukrajinská krize, která vznikla na konci roku 2013 po události, kdy bývalý prezident Ukrajiny Viktor Janukovič prohlásil za prioritu ukrajinské zahraniční politiky vstup do Eurasijské hospodářské unie, pozměnila celou geopolitiku Ruska. Rusko je v konfliktním stavu se západními mocnostmi v důsledku nezákonné anexe Krymu v roce 2014 a podpory sebe prohlášených lidových republik v Doněcku a Lugansku. Následovaly sankce ze strany Spojených států amerických a Evropské unie. Rusko na to reagovalo vyhlášením embarga na potraviny, které se dovážely z evropských zemí (Svarin 2015 : 136).

Na základě výše zmíněných událostí se Rusko obrátilo směrem na východ. Od 1. ledna roku 2015 začala fungovat Eurasijská hospodářská unie. Unie se řídí čtyřmi základními pravidly: volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a pracovní síly. Členskými státy Eurasijské hospodářské unie jsou Ruská federace, Bělorusko, Kazachstán, Arménie a Kyrgyzstán. Cílem unie je modernizace, kooperace a zvýšení konkurenceschopnosti ekonomik výše zmíněných států a vytvoření podmínek pro stabilní růst (eaeunion.org : 2014).

Rusko také začalo hojně spolupracovat s Čínou po vyhlášení sankcí ze strany Evropské unie a Spojených států amerických. V roce 2014 ruský prezident Vladimír

Putin a jeho čínský kolega Si Ťin-pching podepsali dohody pro dodávky ruských energetických zdrojů na 30 let, které se nazývají *Ruský východní potok* a *Západní potok*. Po zprovoznění těchto plynovodů se Rusko stane největším exportérem plynu v Číně. Probíhají rovněž jednání ohledně nákupu Číňany akcií ve státní ropné společnosti Rosněft. V květnu roku 2016 Rusko oznámilo, že získá kredit v eurech od čínské Exim Banky na financování projektu exportního terminálu zkapalněného zemního plynu v západosibiřském Jamal, který se nachází za polárním kruhem. Bylo úmyslně zdůrazněno, že půjčka bude v eurech, protože se Rusko snaží zmenšit podíl transakcí, které jsou v dolarech, a postupně vytvořit paralelní měnu kvůli sankcím, jež byly na ni uvaleny v důsledku anexe Krymu. V budoucnosti Čína, Rusko a také Írán plánují spolupracovat i nadále a rozvíjet pevné ekonomické vztahy včetně založení nových železničních tratí a energetických sítí v Eurasii (Engdahl : 2016).

2.2 Popis rusko-syrských vztahů do začátku občanské války v Syrské arabské republice

Navázání vztahů mezi Ruskem a Sýrií začalo již v 11. století, kdy předkové současných Rusů, obyvatelé Kyjevské Rusi, byli na vojenské službě u císaře Byzantské říše, jejíž součástí bylo i území dnešní Syrské arabské republiky. V roce 1699 navštívilo Sýrii mnoho ruských poutníků, když putovali do Palestiny na svatá místa, a navázali zde spoje s pravoslavnou církví. Začátkem 19. století bylo v Sýrii několik ruských konzulátů v Aleppu, Latakii, a Beirutu. V roce 1893 byl otevřen ruský konzulát v Damašku (Kreutz 2007: 10). V 19. Století byla navíc vytvořena ruská kulturní centra, kde se místní učili ruskou kulturu a jazyk a nejlepší studenti pak jeli studovat zdarma na vysoké školy do Ruska (Doncov : 2006). Spolupráce byla přerušena na nějakou dobu po nástupu bolševiků v Rusku, kteří neměli zájem udržovat dlouholeté vztahy se zeměmi na Blízkém východě. Nicméně bolševici podporovali komunistickou stranu Sýrie a v roce 1944 zde byl otevřen sovětský konzulát (Kreutz 2007 : 10). Sovětský svaz těsně spolupracoval s místní vládou a napomohl k odsunutí francouzských a anglických vojsk ze Syrské arabské republiky v roce 1946 (Nazir 2014 : 109).

Kreutz nastiňuje dva důvody, proč byla tato země pro SSSR důležitá. Zaprvé – Sýrie byla věrným spojencem Sovětského svazu a hraničila s Irákem a Tureckem, které spolupracovaly se Západem. Zadruhé – SSSR financovalo syrské komunisty, kteří již získali částečný vliv na politickém dění arabské země (Kreutz 2007 : 10). Před

vyhlášením syrské nezávislosti byla v roce 1946 podepsána tajná dohoda mezi oběma státy, v níž Sýrie souhlasila se spoluprací s SSSR. Sovětský svaz se tímto dokumentem zavazoval podporovat syrský stát v diplomatických a politických otázkách. Navíc SSSR slíbil pomoci zemi v modernizaci armády a zvýšení její bojeschopnosti (Nazir 2014 : 109).

Spolupráce mezi SSSR a Sýrií se prohloubila po nastoupení Hafíze al-Asada do funkce prezidenta v roce 1970. Jako důkaz byla jeho první mezinárodní návštěva do Moskvy. Hafíz al-Asad chápal důležitost své země pro Sovětský svaz - na území syrského státu se nacházela mořská a letecká vojenská základna SSSR. Navíc Sýrie vystupovala proti západní ideologii a vnímala sovětský stát jako svého strategického spojence (Aghayev, Katman 2012 : 2067). Díky sovětské pomoci bylo v syrském státě během 15 let vystaveno více než 2000 km železniční tratí, 80 velkých objektů a 3700 km elektrické sítě. Spolupráce pokračovala i ve školství. Více než 35 tisíc Syřanů obdrželi sovětské diplomy vysokých škol (stránky ministerstva zahraničí RF). Tato pomoc se zvýšila po nástupu Hafíze al-Asada do funkce prezidenta. Syrská arabská republika byla důležitá pro Sovětský svaz z geostrategických důvodů. Udržování vlivu v blízkovýchodním regionu v důsledku bipolární rovnováhy a možnost instalace jaderných zbraní vojsky NATO nutilo SSSR podporovat Sýrii v otázkách mezinárodní a domácí politiky (Aghayev, Katman 2012 : 2067). Sovětský svaz podporoval Sýrii v konfliktu s Izraelem. Dodával různé druhy výzbroje, mimo jiné tanky, letadla a střelné zbraně, aby tím zvýšil vojenský potenciál blízkovýchodního státu a zajistila jeho vítězství v boji proti izraelskému státu (Nazir 2014 : 110).

V roce 1980 podepsali SSSR a Sýrie Smlouvu o přátelství a spolupráci, která sovětsko-syrskou spoluprací ještě více posílila (Kreutz 2007 : 10). Díky tomuto dokumentu se zvýšila sovětská ekonomická a vojenská pomoc Sýrie. Článek číslo 5 této smlouvy ukládal za povinnost každé ze smluvních stran varovat druhou strany o hrozícím nebezpečí. Navíc tajný protokol k této smlouvě zavázal SSSR bránit Syrskou arabskou republiku v případě její napadení izraelským státem. Sýrie byla strategicky důležitá pro Sovětský svaz. Zde se nacházela jediná sovětská středozevní základna, a to ve městě Tartus a letecká základna ve městě Tias (Aghayev, Katman 2012 : 2067).

Situace se naprosto změnila po nástupu Michaila Gorbačova do funkce generálního tajemníka SSSR. Sovětský svaz začal navazovat spoluprací také s jinými

blízkovýchodními státy a kvůli tomu neměl velký zájem v pokračování pevných vztahů se Sýrií. SSSR postupně přestal finančně podporovat Syrskou arabskou republiku (Kreutz 2007 : 15). Po rozpadu Sovětského svazu byla zastavena jakákoliv pomoc ze strany Ruska. Zůstala jenom ruská mořská základna v Tartusu. Ruští generálové také pokračovali ve výcviku syrské armády (Aghayev, Katman 2012 : 2067).

Situace se změnila po nástupu Vladimíra Putina do funkce prezidenta v roce 2000. Nová hlava státu si byla vědoma důležitosti tohoto regionu pro Ruskou federaci. Sýrie je především významná kvůli tomu, že se nachází na Blízkém východě, který je bohatý na zásoby ropy a plynu. Navíc Blízký východ spojuje Evropu s jihoasijskými a východoasijskými státy, což je důležité pro mezinárodní obchod (Aghayev, Katman 2012 : 2068). Tato cesta vede k nezamrzajícím jižním mořím, které jsou pro Rusko významné z geopolitického hlediska, jelikož ruský stát k nim nemá přístup. Na základě toho se Ruská federace snaží udržovat vojenskou mořskou základnu v Tartusu, která byla pro ni významná během války v Jugoslávii v roce 1999 (Dugin 1997 : 45). Tento region je pro Rusko důležitý také z bezpečnostních důvodů. Sýrie vždy podporovala Moskvu v boji proti separatismu a terorismu, který je možné sledovat na Severním Kavkazu. Syrská arabská republika také bojuje proti separatistickým náladám jednotlivých národů, které žijí na území tohoto blízkovýchodního státu. Navíc představitelé z Blízkého východu podporují finančně a duchovně bojovníky ze Severního Kavkazu, kteří zasahují proti celistvosti Ruské federace a snaží se o vyhlášení vlastních nezávislých severokavkazských republik. Z těchto důvodů je spolupráce se Sýrií pro Rusko velice důležitá (Nazir 2014 : 111). Sýrie je věrným ruským spojencem po mnoho let. USA má vliv na Blízkém východě. Írán a Sýrie otevřeně vystupují proti západní ideologii a podporují Rusko (Aghayev, Katman 2012 : 2068). Tato oddaná spolupráce byla jedním z důvodů, proč Ruská federace v roce 2005 prominula Sýrii 73 % sovětského dluhu (Evsejev : 2008).

Sýrie je pro Rusko také důležitým odbytištěm zbraní. Díky dodávkám ruských zbraní Sýrie udržovala vojenskou rovnováhu s dalšími státy na Blízkém východě a byla připravená se postavit mezinárodnímu terorismu (Nazir 2014 : 112). Jak již bylo řečeno, rusko-syrské vztahy ochladly po rozpadu Sovětského svazu. Nicméně se spolupráce pokračovala během 90. let minulého století. Rusko spolupracovalo na rozvoji hutnictví a petrochemického průmyslu a na rozvoji energetické politiky (Evsejev : 2008). V roce 2005 se rusko-syrské vztahy o mnoho zlepšily po první návštěvě prezidenta Bašára al-

Asada v Rusku. Rusko se snažilo pomoci Sýrii ve výstavbě jaderných elektráren, jelikož syrský stát postrádá energetické zdroje a nemá k dispozici takové zásoby ropy, jako mají země s ním sousedící. Ekonomické vztahy se postupně upevňovaly, pokud nezačal vojenský konflikt v Sýrii v roce 2011 (Nassasra 2015 : 258).

Občanská válka vznikla v důsledku pouličních demonstrací, které byly vyvolány na základě nepokojů způsobených tzv. Arabským jarem. Tento sociální jev probíhal od roku 2010 ve většině arabských států, jako jsou Tunisko, Egypt, Libye, kde lidé vyžadovali změnu politického režimu a nastolení demokracie. Pouliční demonstrace začaly v Sýrii v lednu roku 2011. Postupně přerostly v krvavou občanskou válku, která si vyžádala stovky tisíc civilních obětí. Hlavním důvodem vzniku nepokojů bylo svržení syrského prezidenta Bašára al-Asada. Syrská politická organizace *Národní koalice sil revoluce a syrské opozice*⁷ byla nespokojena s krutým zacházením Bašára al-Asada vůči svým oponentům a žádala změnu režimu v zemi (Bjardwaj 2014 : 84). Od začátku vojenského konfliktu syrskou opozici podporovaly Spojené státy americké. USA posílaly humanitární pomoc povstalcům včetně jídla, oděvu, léků a dopravních prostředků (nytimes : 2012). Jedním z důležitých důvodů této podpory byl boj proti mezinárodní organizaci Islámský stát, který vedla opoziční strana (Bjardway 2014 : 85).

Rusko se snažilo od začátku vojenského konfliktu zastavit rozšíření místních nepokojů do rozsáhlé občanské války a všemi způsoby podporovalo Syřskou arabskou republiku. V roce 2011 se uskutečnil telefonní hovor mezi ruským prezidentem Dmitrijem Medvěděvem a Bašárem al-Asadem, během nějž ruský prezident žádal o vnitrostátní změny, které zamezí zhoršení syrské politické situace a předejdou civilním obětem (mid.ru : 2003). Politici Ruské federace se snažili zachovat sféru vlivu v tomto státu, protože si uvědomili významné a strategické postavení tohoto regionu. Ruský stát postupně přišel o sféru vlivu v některých zemích blízkého zahraničí, jako například v Gruzii nebo na Ukrajině, kde proběhly tzv. barevné revoluce. V důsledku toho se snažil o zachování vlivu v Sýrii. Rusko nechtělo opakování lybijského scénáře a od začátku usilovalo o zachování moci jeho věrného partnera, syrského prezidenta Bašára al-Asada (Evsejev : 2008). Jednou z hlavních příčin byla ekonomická spolupráce se syrským státem. Rusko uzavřelo mnoho obchodních dohod pro kooperaci se Sýrií po

⁷ Národní koalice sil revoluce a syrské opozice je politická organizace v Sýrii, která usiluje o svržení současného režimu Bašára al-Asada. Organizace byla založena v roce 2012. Je jedinou uznávanou syrskou opoziční organizací. Od roku 2015 Chálid Chodža zastupuje opozici (encyklopedie Britannica).

roce 2005, investovalo zde peníze do rozvoje energetické politiky. Navíc Sýrie dluží Rusku kolem 4 miliard amerických dolarů za dodávky vojenských zbraní. Podle Samera Abbouda Rusko také investovalo do lybijské energetické společnosti, ale přišla o jakoukoliv kontrolu po svržení Muammara Kaddáfího, proto nechtělo opakování lybijského scénáře (Abboud 2015 : 157).

Na základě výše řečeného se ruští političtí lídři chovali razantně od začátku války a dokonce v roce 2012 poslali ruské vojenské plavidlo do Sýrie jako důkaz podpory oficiální syrské vlády (Nazir 2014 : 112). V roce 2012 se také uskutečnilo setkání mezi ruským ministrem zahraničí Sergejem Lavrovem a jeho syrským protějškem Džamilem, který je lídrem Národní fronty pro změny a osvobození jako důkaz věrné a pevné spolupráce (mid.ru : 2003)

Ruská vláda jednala i s představiteli syrské opozice poté, co byla Národní koalice sil revoluce a syrské opozice řadou zemí včetně USA, Turecka, Velké Británie a České republiky uznána oficiálním představitelem syrské opozice (mid.ru : 2003). V roce 2013 se Sergej Lavrov setkal s bývalým lídrem syrského opozičního hnutí Národní síly syrské opozice Chatíbem. Během tohoto setkání si strany vyměnily informace a názory na situaci, která je v Sýrii a zdůraznily potřebu ukončit konflikt v co nejkratší době, jelikož má negativní následky na spolupráci obou zemí (mid.ru : 2003). V důsledku války se přerušila obchodní spolupráce mezi Ruskem a Syrskou arabskou republikou. V současné době má v zemi pobočku jen několik ruských firem. Oboustranný obchodní obrat poklesnul o 42 % v roce 2013 a není jisté, kdy se situace zlepší (Nazir 2014 : 113).

Použití chemických zbraní situaci v Sýrii jen zhoršilo. Současný syrský prezident použil chemické zbraně proti civilistům a opozici v srpnu roku 2013. Tento útok vyvolal velkou mezinárodní kritiku. Spojené státy americké dokonce uvažovaly o vojenské intervence proti režimu Bašára al-Asada. Avšak americký prezident Barack Obama pořád přemýšlel nad tím, jestli má začít vojenskou akci proti oficiální syrské vládě nebo je třeba najít jiné řešení problému. USA se obávaly, že se zakázané zbraně můžou dostat také do rukou šíitské militantní organizace *Hizballáh*, která od začátku svého vzniku bojuje proti izraelskému státu, a tak může ohrožovat ostatním zemím v regionu (Nikitin 2013 :1).

Vladimír Putin přišel s návrhem likvidace veškerých chemických zbraní v Sýrii do první poloviny roku 2014, s nímž syrský prezident Bašár al-Asad souhlasil. Rusko a Spojené státy americké se dohodli na zpracování návrhu dokumentu pro zničení zakázaných zbraní a tento návrh předali Organizaci pro zákaz chemických zbraní⁸. Sýrie se zavázala pustit mezinárodní experty z výše zmíněné organizace na území vlastního státu, aby pracovníci organizace mohli zkontrolovat a potvrdit likvidaci celého arzenálu chemických zbraní včetně materiálů, které se využívají během jejich výroby. V průběhu kontroly se také zjistilo, že Syrská arabská republika nemá k dispozici jaderné zbraně a nepracuje na jejich vývoji (state.gov : 2013).

Západní země se spolu s OSN dohodly, že v případě, že chemické zbraně nebudou zlikvidovány, bude použit článek VII Charty OSN, který mimo jiné dovoluje využití vojenského zásahu do země, která představuje nebezpečí pro vlastní lid a pro okolní státy (Nikitin 2013 : 2). Rusko pokračovalo v úzké spolupráci se Sýrií během likvidace chemických zbraní. Na podzim roku 2013 se uskutečnil telefonický hovor mezi Bašárem al-Asadem a Vladimírem Putinem, během něž se jednalo o likvidaci chemických zbraní na území Sýrie a o přípravě mezinárodní konference, která se týkala situace v Sýrii. Rusko pečlivě sledovalo likvidaci chemických zbraní v Syrské arabské republice, která probíhala do roku 2014 (mid.ru : 2003).

Syrská občanská válka pokračuje. Vojenský konflikt pokračuje a probíhá nejenom mezi Národní koalicí sil syrské opozice a oficiální vládou, ale také mezi těmito stranami a mezinárodní teroristickou organizací označovanou jako tzv. Islámský stát. Zkratka ISIS znamená Islámský stát v Iráku a Sýrii. Tato organizace je odnož teroristické organizace Al Káida a původně vznikla v Iráku. V Sýrii ovládá město Rakka. Islámský stát podporuje extrémně fundamentalistickou verzi sunitského islámu – salafismus a provádí teror nad obyvateli teritoria, které ovládlo. Mezi členy ISIS je hodně představitelů ze Severního Kavkazu, kteří se v minulosti zúčastnili čečenských válek a bojovali za nezávislost Čečenska (Šmidt : 2014).

V důsledku krutých poprav a teroru, který probíhá na území ovládnutém Islámským státem, se některé členské státy Severoatlantické aliance rozhodly proti tomuto teroristickému uskupení zaútočit. Síly NATO a jejích spojenců bombardují tzv.

⁸ Organizace pro zákaz chemických zbraní – sídlí v Haagu, začala pracovat od roku 1997. Prosazuje a kontroluje dodržování úmluv o chemických zbraních, která zakazuje využívání chemických zbraní a vyžaduje jejich zničení (stránky Úřadu pro jadernou bezpečnost).

Islámský stát od září roku 2014. Letecké nálety se uskutečňují bez souhlasu oficiální vlády Syrské arabské republiky a bez schválení rady bezpečnosti OSN (un.org : 2014). Oficiálním důvodem ruské intervence do syrské občanské války je zapojení do boje proti terorismu. Od září roku 2015 Rusko bojovalo proti tzv. Islámskému státu na území Sýrie (novayagazeta.ru : 2015a). Terorismus je významná kapitola v domácí a zahraniční politice Ruské federace v důsledku velkého počtu útoků ze strany bojovníků ze Severního Kavkazu. Na základě toho ruské obyvatelstvo podpořilo Vladimíra Putina v intervenci.

2.3 Politika boje proti terorismu v Rusku

Chtěla bych se nyní soustředit na důležitou část politiky Ruska, kterou je boj proti terorismu, předtím, než popíšu ruskou intervenci do syrské občanské války v roce 2015. Rozhodla jsem se zmíněné téma popsat v důsledku oficiální příčiny Moskvy, kterou odůvodnila svou intervencí do výše uvedené země Blízkého východu. Boj proti terorismu je jednou z důležitých agend ruské domácí a zahraniční politiky. Druhá čečenská válka byla oficiálně vyhlášena Ruskem jako anti-teroristická operace, která následovala po invazi čečenských bojovníků do Dagestánu v roce 1999 (Isakova 2008 : 97). Rusové mnohokrát zdůrazňovali, že bojují proti představitelům mezinárodního terorismu v této válce. Navíc obsazení čečenskými bojovníky divadla Nord Ost v Moskvě v roce 2002, které si vyžádalo 120 obětí mezi rukojmími, posílilo boj proti terorismu po celé zemi. Po krvavých událostech v divadle bylo zaznamenáno několik sebevražedných teroristických útoků v Rusku především čečenskými ženami, které nazývali černými vdovami v důsledku jejich zahalení do burek. To byly první ženské islamistické sebevražedné atentátnice ve světě. Obvykle muslimská žena jenom podporuje muže v boji proti nepřátelům, ale neuskutečňuje žádné aktivní děje (Pokalova 2015 : 115).

V roce 2002 Rada bezpečnosti Ruské federace schválila *Plán boje proti terorismu*, který zahrnoval následující body: mezinárodní akce proti terorismu musejí být schváleny Radou bezpečnosti OSN⁹, ruské vojenské jednotky musejí být připravené k boji proti terorismu v jakékoliv části světa, koordinace společných akcí s jinými státy v boji proti financování teroristických organizací (Isakova 2008 : 100). Ve stejném roce

⁹ OSN- Organizace spojených národů, která byla založena 24. října roku 1945 v New Yorku. Jejím hlavním cílem je zachování míru a mezinárodní spolupráce (encyklopedie Bratannica).

byl schválen zákon proti extremismu, který umožnil stihání jedinců ospravedlňujících a podporujících nezákonnou činnost teroristických organizací (Pokalva 2015 : 121).

Jedním z nejhorších teroristických útoků se stalo obsazení teroristy základní školy v Severní Osetii dne 1. září roku 2004. Zodpovědný za tento útok byl čečenský teroristický lídr Šamil Basajev. Tato tragédie zavinila 331 obětí, 186 z nich byly děti. Svědci tvrdí, že policejní jednotky Ruska způsobily velký počet obětí během osvobození školy před teroristy (Pokalova 2015 : 136). Na základě těchto krvavých událostí byla přijata ruskou vládou další opatření v boji proti terorismu. V roce 2006 byl schválen zákon pro odpor proti terorismu, v němž byla zaznamenána hlavní opatření v tomto boji, která se týkala představitelů ministerstva vnitra a úředníků. Poprvé bylo uvedeno, že se ozbrojené síly Ruské federace mohou zúčastnit boje proti terorismu jak v Rusku, tak i v zahraničí. Odpor terorismu zahrnuje jeho prevenci, boj a likvidace jeho následků (nac.gov.ru : 2006).

Hlavním pomocníkem ruské vlády v boji proti terorismu v Čečensku se stal jeho prezident Ramzan Kadyrov. Díky jeho přítomnosti byla ukončena druhá čečenská válka v roce 2009 (Pokalova 2015 : 169). Nicméně teroristické útoky stále pokračovaly. Jedním z posledních se stal 30. října roku 2015, kdy ruské letadlo spadlo nad Sinajským poloostrovem v důsledku výbuchu bomby na jeho palubě. Viníkem této tragédie se stala mezinárodní teroristická organizace Islámský stát, která se přihlásila k útoku. Všichni cestující zemřeli (nytimes.com : 2016). Prezident Vladimír Putin prohlásil, že viníci budou potrestáni (Pokalova 2015 : 170).

Ruská federace podepsala řadu mezinárodních dohod včetně Plánu boje proti terorismu, který byl odsouhlasen v roce 2003 na summitu G8. Severoatlantická aliance a Rusko začaly spolupracovat na výměně důležitých informací a údajů týkajících se mezinárodních teroristických buněk (Kanet, Kozhemiakin 1997 : 97). V roce 2015 Vladimír Putin schválil pozměněnou Strategii pro národní bezpečnost, kde je terorismus považován za jednu z hlavních hrozeb ruskému státu. V poslední době bylo přijato hodně opatření v boji proti tomuto nebezpečí. Ruská federace je členem Skupiny pro zpracování opatření proti financování mezinárodních organizací. Zvýšily se pravomoci zaměstnanců FSB, které mají právo používat zbraně, brát otisky prstů na hranici u lidí, kteří jsou podezřelí z terorismu (nac.gov.ru : 2006). Na konci června roku 2016 byl schválen Státní dumou Ruské federace antiteroristický balík zákonů poslankyně Iriny

Jarovoj, který obsahuje hlavní body týkající se boje proti tomuto nebezpečí. Tento balík zahrnuje následující články: obyvatelé Ruska musejí nahlásit zodpovědného člověka za teroristický zločin. V opačném případě budou pokáráni. Výzva k teroristickým akcím a jeho ospravedlnění v sociálních sítích bude stíhána zákonem. Mobilní operátory musejí skladovat nahrávky telefonátů a zpráv během šesti měsíců aj. Navíc byl pozměněn věk trestní odpovědnosti zločinců, kteří jsou obviněni z terorismu, na 14 let. Zločinec, který uskutečnil teroristický útok v zahraničí a zavinil smrt ruských občanů, bude trestně stíhán (meduza.io : 2016).

Spolu s antiteroristickými zákony se ruská vláda snaží zlepšit sociální a ekonomické podmínky v jižních regionech státu pro zamezení nepokojů a vyskytnutí možných teroristických útoků. Bylo založeno Ministerstvo pro oblasti Severního Kavkazu v roce 2014, které je zodpovědné za provádění reforem v tomto regionu. Zároveň je dovoleno šířit Wahhábismus, který není spojen s terorismem. Předseda vlády Ruska Dmitrij Medvěděv sdělil, že uvítá představitele této islámské kultury, kteří jsou ochotni integrovat se do společnosti. V opačném případě budou potrestáni (Pokalova 2015 : 171).

2.4 Ruská intervence do syrské občanské války a její příčiny

Na základě výše uvedeného je třeba ještě jednou zdůraznit důležitost protiteroristické politiky v Rusku, kterou podporuje většina ruského obyvatelstva. Díky této podpoře Rusové uvítali intervenci jejich státu do občanské války v Sýrii, jejímž oficiálním důvodem byl boj proti mezinárodní teroristické organizaci ISIS. Hromadné popravky a mučení lidí jednotkami ISIS, kteří byli z jiné kultury nebo náboženství, vyvolali u ruských občanů odpor (novayagazeta.ru : 2015b).

Je třeba poznamenat, že ruský Zákon pro boj s terorismem z roku 2006 umožňuje nasadit vojenské jednotky v boji proti terorismu za hranicemi Ruské federace. Vladimír Putin také prohlásil před angažmá do Sýrie, že mezi bojovníky ISIS jsou představitelé Severního Kavkazu a Střední Asie, kteří v případě, že se vrátí domů, budou podkopávat stabilní situaci v Rusku a v sousedících regionech. Bývalý hlava administrace prezidenta Sergej Ivanov sdělil, že počet těchto představitelů roste každou hodinu. Rada federace schválila požadavek Vladimíra Putina nasadit vojenské jednotky do Sýrie. Podle politologa Alexandra Mezyaeva byla ruská intervence v souladu

s mezinárodním právem, jelikož byla uskutečněna na základě oficiálního požadavku o pomoc syrského prezidenta Bašára al-Asada. Autor tvrdí, že ruské angažmá mohlo být předem odhadnuto v důsledku toho, že těsně před tím Rusko přišlo do Rady bezpečnosti s návrhem rezoluce pro vytvoření koalice v boji proti ISIS. Tato rezoluce měla následující body. Zaprvé, spojit v koalici země, které opravdu mohou pomoci v boji proti terorismu. To byly Irán, syrská oficiální armáda, kurdská armáda a Syrská svobodná armáda¹⁰. Zadruhé, Rusko chtělo vytvořit koalici zemí včetně Číny, Saudské Arábie, USA, Turecka a Egypta, které se budou podílet na vytvoření nové politiky v Sýrii. Návrh rezoluce byl předán těsně před začátkem ruské vojenské operace v syrském státě. Autor článku sděluje, že toto angažmá vytvoří nový jev v mezinárodní politice, který spočívá v zastavení procesu marginalizace významu OSN v mezinárodní politice a ochraně mezinárodního práva (syria360.wordpress.com : 2016).

Ruské angažmá do Sýrie se začalo dne 30. září roku 2015 a bylo překvapením pro mnoho pozorovatelů (Allcock : 2016). Nehledě na to, že oficiální důvod byl boj proti bojovníkům ISIS, ruské letectvo začalo bombardovat pozice opozičních jednotek. Bašár al-Asad požádal Vladimíra Putina o pomoc po tom, kdy se Islámská vojenská skupina a Svobodná syrská armáda spojily a způsobily obrovské škody vojákům syrského prezidenta na severu země. Ve stejnou dobu teroristická organizace ISIS úspěšně bojovala na východě státu a obsadila město Palmýra v květnu roku 2015 (Plakouds 2015 : 34).

Rusové se připravovali k této vojenské operaci od začátku září téhož roku na vojenské základně jižně od města Lázikija (novayagazeta.ru : 2015a). Bašár al-Asad požádal Rusko o vojenskou pomoc v červenci roku 2015 (Plakouds 2015 : 35). Izraelské webové stránky Ynet sdělily dne 31. srpna roku 2015, že Rusko začíná vojenskou operaci, která se týká přímé podpory režimu Bašára al-Asada a transportovalo do syrského státu vojenskou techniku včetně bombardérů a helikoptérů. Ruská federace již před tím aktivně podporovala syrskou armádu. Ruští důstojníci trénovali příslušníky armády syrského prezidenta (novayagazeta.ru : 2015a). Avšak Rusko nepotvrzovalo přítomnost ruských vojáků na území Syrské arabské republiky. Během svého vystoupení na Východním ekonomickém fóru Vladimir Putin popřel

¹⁰ Syrská svobodná armáda – je jedna ze stran v syrské občanské válce, která působí jako součást Národní koalice sil revoluce a syrské opozice. Vznikla z důstojníků a vojáků, kteří dezertovali z vládních ozbrojených sil. Dne 29 července roku 2011 ji vyhlásila skupina sedmi přeběhlých důstojníků (joshualandis.com).

přítomnost ruských vojsk na území Sýrské arabské republiky. Potvrzena byla pouze podpora sýrské vlády vojenskou technikou a instruktory (novayagazeta.ru : 2015b).

Rusko během intervence nasadilo různou moderní vojenskou techniku, mezi níž byly tanky T-90, bombardéry, stíhačky, helikoptéry a výzkumné drony na dálkové ovládání. Vladimír Putin posléze potvrdil, že útoky, které prováděla sýrská armáda, byly pojištěny ruským letectvem. Markus Kaim a Oliver Tamminga sdělují, že Rusové rozmístili radary, protiletadlový raketový komplet a nasadili bombardéry SU-30 pro podporu armády Bašára al-Asada. Ruská federace vyhlásila zákaz letů jiných letadel nad těmi částmi území, které byly ovládány oficiální sýrskou armádou (Kaim, Tamminga : 2015). Podle Dmitrije Trenina z moskevského centra Carnegie takové velké nasazení vojenské techniky jen dokazuje snahu Ruska o návrat postavení velmoci ve světě (Trenin : 2016). To je první vojenský pokus v tomto regionu po nepovedené Sovětské válce v Afghánistánu. Ředitel americké národní bezpečnostní agentury James Clapper sdělil, že intervence ukázala zlepšení vojenských možností Ruska a umění jich použití (nytimes.com : 2016). Ruský stát poprvé válčí jak z moře, tak i ze vzduchu (Trenin : 2016). Americký geopolitik George Friedmana tvrdí, že Rusko chtělo dokázat celému světu, že se nebojí udělat tak razantní krok, jako je intervence do sýrské občanské války. Nasazení různých bojových letadel potvrdilo, že Ruská federace má významný vojenský arsenál a je schopné ho efektivně využít. Nasazení této techniky může navíc probíhat i na území, které USA považovaly za svou sféru vlivu (Friedman : 2016). Intervenci je navíc možno chápat jako pokus o zabezpečení nového odbytiště moderních ruských zbraní v blízkovýchodním regionu (Chatimogulary : 2015)

Tato intervence rovněž změnila vnímání Ruska jako slabé mocnosti, která si nemůže poradit ani se státy nacházející v jejím blízkém zahraničí. George Friedman zdůrazňuje, že sice to je diskutabilní, jestli se Rusko skutečně stalo silnou zemí nebo jen se snaží tak vypadat. Avšak to není důležité pro dosažení efektu, kterého ruský stát chtěl získat během intervence (Friedman : 2016). Americký novinář Gregory Feifer také souhlasí s tím, že Vladimír Putin dosáhnul efektu, kterého chtěl a všichni ve světě najednou začali mluvit o ruských raketách a letadlech nasazených během ruského angažmá v Sýrii (foreignaffairs.com : 2016). Podle katarského geopolitika Azmi Bishara znamenala ruská intervence do Sýrie návrat postavení globální velmoci pro Rusko v arabském světě (Bishara 2015 : 11).

Ředitel moskevského centra Carnegie Dmitrij Trenin se rovněž shoduje s tím, že Vladimír Putin chce obnovit postavení Ruska jako světové velmoci pomocí intervence do Sýrie (Trenin : 2016). Vladimír Putin prohlásil v roce 2007, že rozpad Sovětského svazu je největší geopolitická katastrofa v historii 20. století a proto chtěl změnit výsledek studené války (foreignaffairs.com : 2016). Ruský prezident začal obnovovat sovětský stát na základě dvou mezinárodních organizací: Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti¹¹ a Eurasijský ekonomický svaz¹². Jeho snaha o návrat vlivu v blízkém zahraničí způsobilo agresivní chování vůči Gruzii a Ukrajině. Rusko vidělo v krizi na Ukrajině spiknutí ze strany USA, které chtějí, aby ruský stát přišel o kontrolu zemí, jenž spadají pod oblast *heartlandu*, jejíž teritorium zhruba odpovídá území bývalého Sovětského svazu. Podle Spyridona Plakoudse si Vladimír Putin uvědomuje, že se bez kontroly celé oblasti *heartlandu* Rusko stane druhořadou zemí ve světě. Spojené státy americké a Evropská unie rychle přijaly pobaltské státy do svých organizací po rozpadu SSSR. Ukrajina a Moldávie podepsaly dohody o spolupráci s NATO a Evropskou unií. Americké jednotky okupovaly Afghánistán od roku 2001 do roku 2014. Z těchto důvodů se Rusko snaží o zachování vlivu na Ukrajině, jinak se stane druhořadým státem, jak to předpovídal Zbigniew Brzezinski (Plakouds 2015 : 35). Ministr zahraničí Sergej Lavrov v rozhovoru pro americký časopis Foreign Affairs vysvětlil filozofii zahraniční politiky Ruska tím, že Ruská federace je globální hráč, který má právo na roli klíčového experta v řešení mezinárodních otázek. Řada analytiků tvrdila, že ruská intervence znamenala snahu ruského státu o zařazení své země mezi světové diplomatické kruhy, které budou řešit situaci v Sýrii na mezinárodní úrovni (Allcock : 2016).

Ruská federace přišla o strategické pozice v tomto regionu, když se nezúčastnila války v Perském zálivu. Z tohoto důvodu chce obnovit postavení, které mělo za doby Sovětského svazu a překročit tak sféru vlivu daleko za hranice vlastního státu (Trenin : 2016). Katarský geopolitik Azmi Bishara z Arabského centra výzkumu a politické analýzy sděluje, že v Rusku převládá ideologický nacionalismus. Rusko se podle něj řídí eurasijskou geopolitikou Alexandra Dugina a snaží se vytvořit spojenectví se

¹¹ Organizaci smlouvy a o kolektivní bezpečnosti – je mezinárodní regionální organizací pro oblast obrany a bezpečnosti, která zahrnuje 7 bývalých zemí SSSR (Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Rusko, Tádžikistán a Uzbekistán, který svoje členství neprodloužil v roce 2012. Vzniklo v roce 1992 (odkb-csto.ru).

¹² Eurasijský ekonomický svaz – je ekonomická unie sdružující Bělorusko, Rusko, Kazachstán, Arménii a Kyrgyzstán. Dohoda o vzniku unie vstoupila v platnost 1. Ledna roku 2015 (worltradelaw.net).

slovanskými národy a muslimskými národy Centrální Asie. Zároveň chce posílit kooperaci s Iránem a s takovými státy, jako je Libye a Sýrie, které vystupují proti Severoatlantické alianci (Bishara 2015 : 6). Blízký východ je důležitý region pro spolupráci díky svým energetickým zdrojům a potenciálním místním investorům, kteří můžou vložit finanční prostředky do rozvoje ruského státu. Navíc se podle Dmitrije Trenina Rusko snaží zachovat pevné vztahy s Iránem, rozvíjet těsnou spolupráci s Egyptem, Irákem a syrskými Kurdy¹³, stanovit pragmatické vztahy se Saudskou Arábií a koordinovat spolupráci s Izraelem (Trenin : 2016). Rusko chce posílit vztahy se Saudskou Arábií, aby se mohlo spolupodílet na stanovení ceny ropy. Zároveň potřebuje nová odbytíště ruských zbraní. Tato spolupráce je také výhodná pro Saudskou Arábii, jejíž zahraniční politika je příliš závislá na USA. Ruská federace má také příznivý vztah k Izraeli, kde pětina obyvatelstva pochází ze Sovětského svazu. Tyto dva státy se shodují na skeptickém postoji ohledně arabské demokracie a považují islámský terorismus za hlavní nebezpečí (Trenin : 2016).

Kromě toho Rusko usilovalo o zachování středozemní vojenské základny ve městě Tartus, kterou má jako jedinou ve Středozemním moři od roku 1971. V docích této námořní základny mohou kotvit velké vojenské lodě a ponorky kromě letadlové lodě Admirál Kuznetsov. (Allcock : 2016). Podle experta na Rusko Jeffrey Mankoffa Vladimír Putin chce mít pod kontrolou tuto mořskou základnu z geopolitického důvodu. Ruský stát má k dispozici mořskou základnu ve městě Tartus v důsledku sovětského dluhu, který má Sýrie ve vztahu k současnému Rusku. Jeffrey Mankoff sděluje, že Rusko usiluje o postavení významného geopolitického hráče v celém světě, proto si uvědomuje důležitost regionu Středozemního moře a chce si zde zachovat vliv (theatlantic.com : 2015). Rusko navíc poznamenalo ve své nové námořní doktríně, která platí do roku 2020, že ruský stát musí obnovit svou stálou přítomnost ve Středozemním moři (oceanlaw.org : 2001). Jak je vidět, Rusko rozumí důležitost regionu, který spadá pod oblast vnitřního půlměsíce nebo *rimland* díky svým nezamrzajícím mořím a velkým zásobám uhlovodíků (Chatimogulary : 2015). Již ruští caři chtěli získat přístup k jižním nezamrzajícím mořím a zemím Blízkého východu v důsledku absence těchto moří v Rusku. Jenom ruské mořské základny v Sevastopolu a v syrském Tartusu nezamrzají po celý rok na rozdíl od ostatních, které má Ruská federace k dispozici. Rusko tím, že

¹³ Kurdy – jsou iránský národ z Blízkého východu, který dnes žije v odlehlých oblastech Turecka, Iránu, Iráku a Sýrie. Jsou spřízněni s Peršany a jinými iránskými kmeny ve svém okolí (encyklopedie Britannica)

invertovala do Sýrie, vznáší námitky na oblast *rimland*, která byla pod nespornou americkou sférou vlivu (Plakouds 2015 : 37). Americký geopolitik Nicholas J. Spykman tvrdil již v první polovině 20. století, že „*ten, kdo ovládá země vnitřního půlměsíce nebo rimland, ovládá celý svět*“ (Spykman 2008 : 47). Simon Allcock ve své stati také souhlasí s tím, že zachování vojenské základny v Sýrii byla důležitou příčinou ruského angažmá do syrské občanské války (Allcock : 2016). Navíc Rusko vybuodovalo vojenskou základnu v Lázakíji, protože mořská základna v Tartusu není pro něj dostačující. Podle turecké socialistky Tjulaj Chatimogulary je výstavba poslední základny odvetou na americkou základnu v Turecku (Chatimogulary : 2015).

Ruský geopolitik *eurasijství* Alexandr Dugin ve svém rozhovoru pro ruskou televizi tvrdí, že válka v Sýrii znamená ve skutečnosti souboj mezi USA a Ruskem, tj. mezi mořskou velmocí a pevninskou, který probíhá na území státu vnitřního půlměsíce. Tento názor ještě jednou potvrzuje teorii Spykmana, že souboj mezi mořskou a pevninskou velmocí bude probíhat v regionu vnitřního půlměsíce. Podle Alexandra Dugina se Rusko mohlo zachovat ke svému věrnému spojenci Bašáru al-Asadovi stejně jako k Muammaru Kaddáfímu a nezúčastnit se syrské války, nehledě na oficiální požadavek o pomoc ze strany legitimní syrské vlády. Ruská federace se však rozhodla zastat Bašára al-Asada, který ji podporuje v mezinárodní politice, což byl podle geopolitika logický krok. Rusko musí chránit své zájmy na Blízkém východu, jelikož je to strategický region kvůli své geografické poloze a bohatým energetickým zdrojům (youtube.com : 2015).

Ruský geopolitik Alexandr Dugin také považuje teroristické organizace ISIS nebo Al-Káida za uskupení, která jsou podporovaná Spojenými státy americkými. Tato podpora se poprvé objevila během Sovětské války v Afghánistánu, kdy USA financovala činnost Talibu, kteří válčili proti afghánské komunistické vládě. Podle Alexandra Dugina si USA potřebovalo vytvořit nepřítele po rozpadu Sovětského svazu, kterým se nakonec stali islamisté, kteří byli dříve podporováni USA. Podle Alexandra Dugina Spojené státy americké chtěly mít nepřítele, aby mohly být přítomné v zemích regionu *rimland* včetně Afghánistánu, Iráku a Libye. Avšak jejich oficiálním cílem v těchto zemích byl boj proti terorismu. Teď USA bojuje proti představitelům fundamentalistického islámu v Sýrii (Dugin : 2015).

Ruský geopolitik tvrdí, že odpověď Ruska, co se týká vojenské intervence do syrského státu, byla symetrická a logická. Považuje angažmá za správné rozhodnutí ruské vlády. Alexandr Dugin tvrdí, že činnost ISIS musí být zastavena ještě v Sýrii. Stejně jako boj mezi syrskou opozicí a legitimním prezidentem Bašárem al-Asadem, jelikož se vzpoura vůči místní vládě v opačném případě může objevit v zemích Střední Asie a Severního Kavkazu. Takový možný scénář může způsobit destabilizaci situaci v těchto zemích a následně i v Rusku (youtube.com : 2015). Jelikož je Rusko jadernou velmocí, ruské angažmá mění úroveň syrské války z regionální na globální. Podle Alexandra Dugina ve skutečnosti Rusko hodilo výzvu USA tím, že intervenovalo do Sýrie. Je důležité porozumět, nakolik ruský stát chápe, že probíhá rozsáhlá válka mezi západní koalicí v čele USA a Ruskou federací. Ruský geopolitik zdůrazňuje, že je potřeba finančně podporovat a dodávat zbraně věrným ruským spojencům – šíitům, kteří žijí na území Iránu a v Libanonu, kde jsou účastníci militantní libanonské organizace Hizballáh, aby vítězství bylo na ruské straně. Alexandr Dugin považuje za možné strategické řešení konfliktu mezi USA a Ruskem požadavek oficiální vlády Libye a Iráku o pomoc v boji proti teroristům organizace ISIS na území jejich států, který by mohly v budoucnosti zaslat ruské vládě. Možné vojenské angažmá v těchto státech přispěje k zachování ruského vlivu na Blízkém východě, což je důležité pro soubor mezi mořskou velmocí USA a pevninskou velmocí Ruskou federací (Dugin : 2015). Představitel neziskové organizace The Atlantic Council Nussaibah Younis proto zdůrazňuje důležitost americké spolupráce s Irákem v boji proti teroristické organizace ISIS, jelikož pro irácký stát může být atraktivní začít spolupracovat s Ruskem v boji proti teroristům. Irák vidí úspěchy ruské vojenské intervence v Sýrii a může vážně uvažovat nad náhradou vlastního spojence, proto USA musí zvýšit vojenskou a finanční podporu irácké vládě v boji proti teroristické organizaci ISIS (subs.foreignaffairs.com : 2015). Alexandr Dugin také klade důraz na významnost ruské spolupráce s Čínou v syrské intervenci. Ruský geopolitik potvrzuje, že Čína nebude chtít otevřený konflikt s USA. Neoficiálně však Čína Rusko podporuje a postupně se přibližuje i k tomuto regionu (Dugin : 2015). Čína posílá vojenské lodě do zóny konfliktu (Chatimogulary : 2015). Čínská lidová republika staví svou první vojenskou základnu ve východní Africe, proto se Ruská federace musí držet spolupráce s tímto státem, což je potvrzením teorie *eurasijství*, že Rusko musí spolupracovat s asijskými státy (Dugin : 2015).

Dalším důležitým důvodem pro intervenci, který také spadá pod teorii *rimland* a zdůrazňuje důležitost regionů vnitřního púlměsíce, byly energetické zdroje (Plakouds 2015 : 36). Na teritoriu Blízkého východu v moderních dějinách probíhaly početné války a jedním z jejich hlavních důvodů byly ropa a plyn (Chatimogulary : 2015). Poté, co bylo zjištěno, že Izrael a Egypt mají velké zásoby uhlovodíků, začal mít Vladimír Putin strach, že Evropská unie najde nového alternativního dodavatele plynu a ropy a nahradí jim dodávky z Ruské federace. Ve skutečnosti EU podepsalo několik dohod pro rozvoj energetických projektů a uvažuje nad výstavbou východně-středoziemního plynovodu, přes který se bude dodávat plyn do Řecka a na Kypr a pak dále do členských států společenství. Blízkovýchodní státy, které jsou bohaté na ropu, nemůžou teď ignorovat Rusko ve své ropové politice kvůli jeho angažmá v Sýrii a spojení s egyptským prezidentem (Plakouds 2015 : 36). Turecká aktivistka a socialistka Tjulaj Chatimogulary rovněž tvrdí, že se ve východní části Středoziemního moře objevily velké zásoby ropy a plynu. Předpokládá se, že tyto zásoby uhlovodíků mohou zabezpečit Evropu na dalších 100 let. Kyperská republika, Izrael, Egypt a Libye už začaly pracovat na těžbě těchto surovin. Podle Tjulaj Chatimogulary velmoci chtějí předělat mapu, aby mohly kontrolovat tuto těžbu. Hlavní konkurenti v této otázce jsou z jedné strany USA a Izrael a z druhé strany Rusko a Čína se svým strategickým partnerem Íránem. Rusko se rozhodlo pro vojenskou invazi, aby mohlo mít vliv na energetickou politiku v tomto regionu (Chatimogulary : 2015).

Simon Allcock také zdůrazňuje důležitost energetické politiky v této oblasti. Katar plánoval vystavět plynovod přes syrské území, které povede do členských států Evropské unie. Rusko se obávalo, že tento plynovod může ohrozit ruské dodávky plynu do Evropy. Vladimír Putin se také bál, že tato výstavba donutí sesadit současného syrského prezidenta, proto se rozhodl pro intervenci (Allcock : 2016).

Ruský politolog Mechman Gafarly rovněž souhlasí s tím, že svržení Bašára al-Asada mimo jiné znamenalo výstavbu nového plynovodu z Kataru, který mohl ohrozit dodávky ruského plynu do Evropy. Export ruských energetických zdrojů na evropský trh je velice důležitý pro ruskou ekonomiku. Podle Mechmana Gafarlyho nepokoje v Sýrii začaly poté, co syrský prezident odmítl spolupracovat s Katarem na tomto projektu. Toto odmítnutí mělo především náboženský charakter, jelikož v Kataru vládnou suniti a v Sýrii šíiti. Ruská intervence zabránila svržení Bašára al-Asada, které by mohlo v budoucnosti podkopat i tak špatnou ekonomickou situaci Ruské federace

kvůli výstavbě tohoto plynovodu. Tento plynovod by měl dodávat katarský plyn přes Sýrii do Turecka a do Středozemního moře. V důsledku možné výstavby plynovodu z Kataru Turecko také nespěchalo s podepsáním rusko-turecké mezivládní dohody pro výstavbu *tureckého plynovodu*, který by transportoval do země ruský plyn. Turecko doufalo, že bude odebírat katarský a iránský tranzitní plyn. Na základě toho Mechman Gafarly tvrdí, že pro Rusko je rovněž výhodné, aby v Sýrii zůstávali představitelé teroristické organizace ISIS na severu země a zároveň, aby se vytvořila kurdská autonomie. V takovém případě bude Bašár al-Asad zdržovat výstavbu plynovodu z Kataru. Kurdové a teroristi z ISIS naopak budou zdržovat možnou výstavbu plynovodu z Íránu přes Turecko, což zabrání dodávce iránského plynu do Evropské unie. Porážka teroristické organizace ISIS způsobí výstavbu plynovodu Nabucco, který povede z Íránu přes Turecko do Evropy. Druhá větev tohoto plynovodu měla by jít z Ázerbájdžánu, ale tam jsou nerovnoměrně rozloženy energetické zásoby. Tyto projekty nejsou výhodné pro Rusko, jelikož by mohly znemožnit dodávky ruského plynu na evropský trh. Rusko proto musí zabránit realizaci těchto projektů. Podle Mechmana Gafarlyho ruské vojenské angažmá v Sýrii ukázalo, že Rusko je schopné odpovědět na jakékoliv geopolitické projekty, které se vymyšlejí za jeho zády, a je připravené bránit své zájmy kdekoliv na světě díky vlastním moderním zbraním (Gafarly: 2015).

Podle zástupce generálního tajemníka Severoatlantické aliance Alexandra Vershbow ruská intervence je rovněž ukázkou toho, že ruští političtí lídři chtěli posílit vlastní pozici na domácí politické scéně kvůli nepříznivé ekonomické situaci v Rusku v důsledku sankcí, které byly uvaleny na stát po anexi Krymu. Úspěchy v syrské občanské válce zajistili podporu ruského prezidenta mezi jeho obyvateli. Vladimír Putin potřebuje mít jako nepřítel organizaci NATO v čele s USA, aby mohl mít viníka pro odůvodnění špatného politického a sociálního klima v zemi (subs.foreignaffairs.com : 2015).

Ruská federace vždy podporovalo legitimní režim Bašára al-Asada a považovala opozici za nepřítel současného syrského politického systému (Kaim, Tamminga : 2015). Ruský prezident Vladimír Putin zastával Bašára al-Asada ještě do vzniku nepokojů s opozicí. Rusko celkově vystupovalo proti barevným revolucím včetně arabského jara, které bralo jako pokus o nastavení v zemích, kde probíhaly revoluce, americké ideologie a sféry vlivu (Bishara 2015 : 8). Dmitrij Trenin z centra Carnegie

v Moskvě tvrdí, že jedním z důvodů podpory Bašára al-Asada byly obavy ruských politiků o svržení státní vlády uvnitř země. Takový scénář by mohl způsobit revoluci a pokus o změnu domácí vlády v zemích SNS a na Severním Kavkazu, kvůli čemuž by mohl vzniknout chaos v samotné zemi. Z těchto důvodů se Rusko rozhodlo o podporu jejich věrného syrského spojence (Trenin : 2014). Navíc to byl jediný spojenec Ruska na Blízkém východě (subs.foreignaffairs.com : 2015). Není divu, že v důsledku toho Rusko bombardovalo nejen oblasti, kde se nacházel ISIS, ale také vojenské jednotky, které podporují opozici. Ve skutečnosti to vypadalo tak, že boj s mezinárodním terorismem byl jen záminkou pro intervenci do Syrské arabské republiky (Kaim, Tamminga : 2015). V říjnu roku 2015 Ministerstvo zahraničí USA sdělilo, že 90 % ruských leteckých útoků bylo uskutečněno na pozice opozičních jednotek (Allcock : 2016). Jenom v listopadu roku 2015 ruská armáda začala atakovat pozice ISIS, především místa, kde se nachází jejich ropný průmysl (Plakouds 2015 : 34). I když ruský politolog Mechman Gafarly tvrdí, že ruské rakety střílely po pozicích teroristické organizace ISIS. Dne 7. října roku 2015, na narozeniny Vladimíra Putina, použilo Rusko rakety přímo z vojenských lodí v Kaspickém moři. Podle ruského politologa Mechmana Gafarlyho to byl dárek pro ruského prezidenta a zároveň ukázka celému světu, že Ruská federace má k dispozici moderní zbraně dalekého doletu (Gafarly : 2015). Ruská strana předem neoznámila o svém záměru střílet z takové dálky, kde v tuto dobu létala letadla západních společností. Podle představitelů organizace Geopolicity USA Jeffrey Stacey to je důkaz toho, že Rusko zkouší trpělivost západních států, co se týká jejich odpovědi vůči razantním vojenským krokům Ruské federace (subs.foreignaffairs.com : 2015)

Ruský geopolitik Dmitrij Trenin rovněž tvrdí, že v případě, kdy západní velmoci budou požadovat, aby šel Bašár al-Asad do ústraní, bude Putin souhlasit jenom s takovým kandidátem na pozici syrského prezidenta, který bude chtít dále spolupracovat s Ruskem a dovolí mu nechat mořskou základnu v Tartusu. Dmitrij Trenin tvrdí, že ruská intervence je ukázkou toho, že je stát připravený na aktivní účast ve světové politice. Podle Dmitrije Trenina se Ruská federace může setkat s novými mimořádnými politickými situacemi v budoucnosti a musí dávat pozor na situaci v Afghánistánu a Centrální Asii a jak se politika těchto států bude vyvíjet dále (Trenin : 2016).

V rozhovoru pro státní televizi Vladimir Putin sdělil, že cílem intervence bylo zajištění stabilizované situace pro oficiální legitimní syrskou vládu a pro řešení konfliktu s opozicí na základě kompromisu. Rusko chce zajistit, aby u moci zůstal Bašár al-Asad, který vyhovuje ruské vládě pro svou přízeň k ruskému státu. Podle Coline Clarke a Williame Courtney si Vladimir Putin neuvědomil, že svou podporou Bašára al-Asada může postavit proti sobě 10 milionů sunitů¹⁴, kteří žijí na území Ruské federace a kteří tvoří 12 % ruského obyvatelstva. Současného syrského prezidenta totiž rovněž podporují šíitský Írán a šíitská libanonská militantní organizace Hizballáh. Podstatná část bojovníků ISIS jsou původem z bývalých zemí Sovětského svazu. Autoři tvrdí, že se tito teroristi mohou posléze vrátit domů a začít válčit proti oficiální ruské vládě jako odvěta za přízeň k šíitským vojákům (Clarke, Courtney : 2016). Navíc bojovníci ze Severního Kavkazu již přísahali věrnost Islámskému státu (Trenin : 2016). ISIS také pojmenoval území Severního Kavkazu za provincii svého chalífátu. Vladimir Putin si uvědomuje, že Severní Kavkaz je pro Rusko velice důležitý region. V roce 2000 prohlásil, že ztráta tohoto území může znamenat konec existence Ruska v jeho současné podobě. Ruští političtí lídři mají strach, že se teroristická organizace ISIS může objevit na území státu a vytvořit nestabilní situaci v regionu. Samuel Allcock zdůrazňuje, že obavy z terorismu ruského státu nejsou konzistentní. Ještě na jaře roku 2015 Vladimir Putin prohlásil, že ISIS nepředstavuje hrozbu pro Rusko. Avšak nakonec to byl hlavní důvod intervence do Sýrie (Allcock : 2016).

Ruský geopolitik a představitel zapadnictví Dmitij Trenin rovněž souhlasí s tím, že Rusko má obavy ohledně teroristické organizace ISIS. Vladimir Putin rozumí důležitosti zdržení radikalismu a extremismu, který existuje na Blízkém východě, jehož početná část představitelů jsou z bývalých republik SSSR. Rusko se obává, že se tento jev může objevit v ruském státě a podkopat stabilní situaci v zemi, proto se rozhodlo bojovat proti teroristické organizaci ISIS (Trenin : 2016).

Ruská federace nechtěla spolupracovat se západními státy v boji proti teroristické organizaci ISIS. Naopak začala vytvářet vlastní spojení s Íránem, Sýrií, Irákem a s libanonskou militantní organizací Hizballáh, aby měla protiváhu na Blízkém východě (Kaim, Tamminga : 2015). Je třeba poznamenat, že na Blízkém východě jsou dva nejdůležitější státy Írán a Saudská Arábie, které mají největší zájem o vytvoření

¹⁴ Sunnité – jsou muslimové, kteří spolu s šíity tvoří dvě základní větve islámu (encyklopedie Britannica).

vlastní sféry vlivu v tomto regionu. Jelikož Írán je odpůrcem západní ideologie, podporuje spolu s Ruskem současného prezidenta Bašára al-Asada. Oba státy chtějí, aby zmíněný syrský prezident zůstal u moci po ukončení války a po vyhlášení voleb nové vlády (Kaim, Tamminga : 2015).

Dalším důvodem ruské intervence mohla být záchrana syrských křesťanů, kteří podléhali pronásledování ze strany ISIS a opozice. Bašár al-Asad k nim má tolerantnější postoj. Ruská vláda těsně spolupracuje s ruskou církví, která pojmenovala ruskou intervenci jako svatou válku a požehnala Vladimíru Putinovi v jeho angažmá. Křesťané byli pronásledováni od začátku konfliktu, ale to nebyl důvod žádného státu intervenovat do syrské války. Až poté co Bašár al-Asad cítil, že může přijít o moc, Rusko to prohlásilo za další z oficiálních příčin angažmá (Allcock : 2016). Alexandr Dugin také zdůrazňuje, že Rusko teď bojuje relativně nedaleko od Istanbulu, který se dříve nazýval Konstantinopol a byl hlavním městem Byzantské říše. Rusové se považují za dědice Byzantské říše v důsledku toho, že odsud přijali křesťanství. Alexandr Dugin považuje za důležité vrátit město Konstantinopol křesťanům. Stejně jako vrátit Kyjev do ruské sféry vlivu, jelikož odtud pochází začátek fungování současného Ruska. Ruský geopolitik zmiňuje řecké svaté, kteří v minulosti předpovídali, že jednou bude Istanbul navrácen křesťanům. Alexandr Dugin tvrdí, že je potřeba pokračovat v boji na Blízkém východě, aby zde ruský stát mohl zachovat svůj vliv. (Dugin : 2015).

Jednou z dalších příčin ruské intervence bylo přesvědčit západní státy v čele s USA o tom, že je schopné vyřešit konflikt v Sýrii a má dostačující informace pro to, aby mohlo dosáhnout svého záměru. Spojené státy americké pochopily, že Rusko ví, co dělá, proto přerušily výcvik armády syrské opozice v říjnu roku 2015 (Bhala : 2015). Podle George Friedmana Ruská federace pomohla USA v situaci, do které se dostaly Spojené státy americké tím, že podporovaly nejednotnou opozici. V případě, že vláda Bašára al-Asada padne, existuje velká možnost, že roztržitá koalice začne válčit mezi sebou pro získání kontroly nad syrským státem. Nakonec se teroristická organizace ISIS může využít této nepříznivé situace a ovládnout Damašek (Friedman : 2016). Turecká socialistka Tjulaj Chatimogulyry tvrdí, že ze začátku bylo pro USA výhodné, aby Sýrie byla zdevastovaná bojovníky ISIS. Nehledě na to, že Spojené státy americké věděly, kde se přesně nachází teroristi, neatakovaly příliš silně pozice představitelů ISIS. Situace se změnila po intervenci Ruska do syrské občanské války (Chatimogulyry : 2015). Podle George Friedmana si USA uvědomilo, že podcenilo krutost teroristické

organizace ISIS. Avšak Spojené státy americké si nemohly dovolit podporovat Bašára al-Asada, jelikož od začátku podporovaly syrskou opozici. Autor sděluje, že díky ruské intervenci Asadův režim je zachráněn a je zastaveno ovládnutí dalších regionů teroristickou organizací ISIS, což napomohlo Americe ve vyřešení dilematu, jak se vyvine situace v syrském státu po pádu současného politického režimu (Friedman : 2016). Ruská federace si chtěla díky intervenci zajistit podporu USA pro řešení problému na Ukrajině, jelikož si přeje vojenskou neutralitu sousedícího státu a autonomii Donbasu. Ruský stát není schopný dosáhnout těchto cílů bez americké podpory (Friedman : 2016).

Navíc i představitel ruského západnictví Dmitrij Trenin tvrdí, že Rusko potřebuje spolupráci se Spojenými státy americkými pro vyřešení syrského problému, což potvrzuje teorii *západnictví* ohledně strategické potřeby ve spolupráci s USA (Trenin : 2016). Americký geopolitik George Friedman upřesňuje, že Syrská arabská republika není nejdůležitější problém Ruské federace. Nehledě na to, že otec současného syrského prezidenta Hafíz al-Asad byl věrným spojencem Sovětského svazu, Sýrie nikdy nespadala pod hlavní zájmy Ruska jako například země SNS. Její druhý nejdůležitější problém je hned po energetické politice a ceně za uhlovodíky Ukrajina. Vladimír Putin potřebuje podporu Spojených států amerických pro vyřešení ukrajinské krize. I když zatím není vyřešen konflikt na Donbasu, Rusko si svou intervencí připravilo prostor pro jednání ohledně Ukrajiny (Friedman : 2016).

Katarský geopolitik Azmi Bishara z Arabského centra výzkumu a politické analýze také souhlasí s tím, že ruská intervence napomohla Rusku obnovit diplomatické vztahy se světovými velmocemi a zajistit si v tomto konfliktu postavení vyjednaváče. Rusko bylo po určitý čas izolováno v diplomatických kruzích západních států v důsledku konfliktu na Ukrajině a anexi Krymu. Teď je těžké si představit, že bude schválené jakékoliv řešení vůči Sýrii bez účasti Ruska v tomto procesu (Bishara 2015 : 11).

Dne 14. března roku 2016 Vladimír Putin oznámil, že částečně stahuje vojska ze Sýrie. To bylo nečekané rozhodnutí pro světovou společnost (eurosie.info : 2016). Zjistilo se, že během vojenské kampaně bylo nasazeno 70 letadel a více než 4000 osob, které se podíleli na technických a vojenských pracích různého druhu v syrském státu. Ruská intervence naprosto změnila situaci v občanské válce a postoj syrské opozice

vůči Bašáru al-Asadu. (Friedman : 2016). Pozice současného prezidenta byla posílena v důsledku zahájení intervence ze strany Ruska. Zahájení mírových jednání v Ženevě a nasazení Kurdů do těchto jednání bylo pro Ruskou federaci natolik dostačující, aby vyhlásilo stažení vojsk (euroasie.info : 2016). Vzniká otázka, jak se bude situace s mírovými jednání po oficiálním stažení části ruské armády dále vyvíjet.

2.6 Výsledky ruské intervence v Sýrii

14. března roku 2016 ruský prezident Vladimír Putin nečekaně oznámil zprávu o stažení ruských vojsk ze Sýrie (Lund : 2016a). Režim Bašára al-Asada v tu dobu měl mnohem lepší postavení v Sýrii po ruském angažmá do občanské války než před tím. Vladimír Putin se rozhodl stáhnout vojska po tom, co bylo dohodnuto mírové jednání Ženeva–3 mezi opozicí a Bašárem al-Asadem, jejichž první pokus se začal mírovým jednáním Ženeva–1 ještě v roce 2012. Tehdy se poprvé mírového jednání Ženeva–1 zúčastnily Spojené státy americké, představitelé Evropské unie, Velké Británie, Francie, Rusko, Kuvajt, Turecko a Katar. Jednalo se mimo jiné o zlepšení celkové situace v zemi, o zachování celistvosti a integrity syrského státu, o zastavení porušování lidských práv, klidu zbraní a o vyhlášení svobodných voleb, které zajistí kandidáta vhodného jak pro příznivce Bašára al-Asada, tak i pro opozici. Tento plán se nepovel a občanská válka pokračovala. Stejně jako se nezdařila mírová jednání pod názvem Ženeva–2 (Lund : 2016b). Ruská intervence způsobila založení nové skupiny v listopadu roku 2015. Toto uskupení se jmenovalo Mezinárodní skupina pro podporu Sýrie (International Syria Support Group), a namířila svou činnost na usnadnění diplomatických jednání ohledně situace v syrském státě. Tato skupina zahrnovala všechny důležité hráče mezinárodní politiky včetně států na Blízkém východě, například Írán, Irák, Jordánsko, Oman, Katar a Saudskou Arábii (un.org : 2015a). V únoru roku 2016 skupina ISSG oznámila, že udělá všechno pro to, aby byla vykonána rezoluce 2254, která se hlavně týkala humanitární pomoci všem lidem v Sýrii. Zároveň výše zmíněný dokument zahrnoval zastavení palby, přechod opozici a oficiálního režimu k mírovému jednání a odsunutí zbraní. Účastníci skupiny se zavázali, že udělají všechno pro to, aby pomoc byla odeslána všem, kdo ji potřebují, a že konvoje, které ji budou doprovázet, budou využité jen pro humanitární účely. Důležitým prohlášením byl závazek ze strany USA a Ruska, že udělají všechno pro to, aby byla zastavena palba ze strany opozice a oficiální syrské armády Bašára al-Asada, která se měla uskutečnit

během jednoho týdne po zveřejnění vzájemné dohody ze strany Bašára al-Asada a opoziční Svobodné syrské armády (un.org : 2016). Diplomatická spolupráce mezi Ruskou federací a Spojenými státy americkými byla jasná až po zveřejnění tohoto prohlášení skupinou ISSG v únoru letošního roku. Těsně před stažením ruských vojsk ministr zahraničí Sergej Lavrov hlásil v ruské televizi Vladimíru Putinovi, že rusko-americká skupina usiluje o zahájení mírových jednání mezi syrskou opozicí a Bašárem al-Asadem. Ruský ministr zahraničí také sdělil, že díky úsilí Vladimíra Putina a Baracka Obamy byla konečně zahájena mírová jednání mezi oficiální syrskou vládou a opozicí v Ženevě. Na základě tohoto prohlášení Vladimír Putin nařídil stažení vojsk a pomoc v mírových jednáních pro uspíšení stabilizace konfliktu v Syrské arabské republice (Lund : 2015a).

Rusko je celkově spokojené se situací v syrském státu po stažení vlastních vojsk. Zaprvé, má posíleny dvě základny v Sýrii, kam již dodala nové moderní zbraně, techniku a nechala zde malý počet ruských vojáků a instruktorů. Zadruhé, Ruská federace přispěla k částečnému zničení pozicí teroristické organizace ISIS nehledě na to, že ji západní mocnosti obviňovaly z atakování především civilistů, podporujících opozici (euroasie.info : 2016). Podle dokladu ministra obrany Sergeje Šojgu Rusové na konci svého angažmá kontrolovali ropná a plynová naleziště nedaleko města Palmýra, která byla před tím pod kontrolou bojovníků ISIS (Lund : 2016b). Podařilo se usmířit vládu Bašára al-Asada s čtyřiceti opozičními jednotkami a dosadit do mírového jednání Kurdy. Navíc syrský prezident teď dostává moderní ruská vojenská letadla, která osvědčila svou výkonnost a přesnost, a může pokračovat v boji proti teroristům (euroasie.info : 2016). Takový stav věcí dovoluje Vladimíru Putinovi vrátit se v jakýkoliv okamžik v případě, že se mírové jednání nepodaří. Ruský prezident může zase povolat svoje letce do Sýrie v krátkém čase díky vojenským základnám, které se nachází v bojové pohotovosti (Lund : 2016a).

Rusko mohlo stáhnout vojska rovněž pro to, že si uvědomilo, že v Sýrii nikdy nebude dosažen absolutní mír. Z toho důvodu je lepší odejít včas, než být tam delší dobu a zavinit podobnou situaci, jakou byla Sovětská válka v Afghánistánu. Tato válka způsobila hodně úmrtí a zraněných mezi sovětskými vojáky. Podle tiskového mluvčího ruského prezidenta Dmitrije Pěškova syrský prezident Bašár al-Asad věděl předem, že Rusko stáhne část své armády ze země a souhlasil s tím (Lund : 2016a). Podle ruského analytika Vladimíra Krutika by s tím Bašár al-Asad nikdy nesouhlasil, pokud by si

nebyl jist v tom, že se jeho režim nachází v bezpečí. Prezident Vladimír Putin by rovněž nesouhlasil odejít ze Sýrie, pokud by si nebyl jistý, že situace v Sýrii je stabilní (vz.ru : 2016). Navíc Rusko se tam může kdykoliv vrátit v případě, že ukončení konfliktu nebude pokračovat v souladu s jeho zájmy. (Lund : 2016b).

Závěr

V diplomové práci *Dimenze geopolitiky Ruska na Blízkém východě na příkladu občanské války v Sýrii* jsem se zabývala současnou geopolitikou Ruska od nastoupení Vladimíra Putina do funkce prezidenta až po současnost. Diplomová práce byla především zaměřená na geopolitiku Ruska v Syrské arabské republice, s níž ruský stát spolupracuje již delší dobu. V této práci jsem zjistila, že geopolitika je důležitým elementem domácí a zahraniční politiky Ruska a ruské geopolitické teorie se prolínají do současné politiky ruského státu.

Tato diplomová práce byla rozdělená na teoretickou a výzkumnou část. V teoretické části jsem především určila význam geopolitiky, což je vědní disciplína, která se zabývá vlivem geografie na politiku státu. Jednotlivé kapitoly teoretické části se zabývaly geopolitickými teoriemi německé, anglosaské a ruské geopolitické školy. Německá geopolitická škola je významná tím, že její představitelé byli zakladateli této vědní disciplíny. Německý vědec Frieridch Ratzel byl první geopolitik, který rozpracoval myšlenku protilehlého postavení mořské a pevninské velmoci. Tvrdil také, že stát je podobný živému organismu, který se potřebuje neustále rozšiřovat. Navíc byl zakladatelem geopolitiky a politické geografie.

Ve své diplomové práci jsem rovněž zjistila, že první vědec, který použil pojem geopolitika, byl další představitel německé geopolitické školy, a sice švédský geograf Rudolf Kjellen. Rudolf Kjellen považoval národnost za důležitý element státu. Vnímá Německo jako kontinentální velmoc budoucnosti, která bude ovlivňovat sousedící evropské země. Německý geopolitik Karl Haushofer byl zakladatelem německé geopolitické školy. Rozšířil pojem geopolitiky, který spočíval v tom, že se tato vědní disciplína zabývala politikou státu a díky geografické poloze toho či jiného státu bylo možné odhadnout tajné úmysly určité země. Tento německý geopolitik podporoval sjednocení všech německy mluvících zemí v jednotlivý stát. Karl Haushofer nesouhlasil s postavením Německa, které měla země po ukončení první světové války. Považoval Sudety a Jižní Tyrolsko za součást své rodné země. Avšak nikdy nepodporoval Hitlera v jeho politice o usilování kontroly nad celou Evropou. Tvrdil, že Třetí říše zneužila jeho teorii ve svůj prospěch. Karl Haushofer měl obavy z politiky Velké Británie a podporoval spojení Německa s Japonskem a Ruskem. Ovšem pro Hitlera spolupráce s SSSR byla nepřípustná, jelikož kancléř Třetí říše vnímal Slovany za představiteli cizí rasy, a to na rozdíl od Britů. Jediným úspěchem teorie Haushofera, která se týkala

spolupráce s SSSR, byl pakt Ribbentrop-Molotova o neútočení. Myšlenky Karla Haushofera byly zneužity a geopolitika byla v Sovětském svazu zakázána na dalších padesát let. Nicméně jeho významný přínos do této vědní disciplíny přetrval až do současnosti.

Ve druhé kapitole teoretické části jsem se zabývala teoriemi anglosaské geopolitické školy. Americký teoretik a admirál Alfred Mahan rozvíjel myšlenku souboje mezi námořní a pozemskou velmocí a považoval mořskou velmoc za mnohem silnější než pozemskou díky její zeměpisné poloze. Alfred Mahan tvrdil, že světový oceán je mnohem strategičtější pro rozvoj země, než pevnina, protože díky oceánu je možné navázat spolupráci s jinými kontinenty. Taková spolupráce je mnohem přínosnější z ekonomických a strategických důvodů. Americký teoretik usiloval o otevřenou zahraniční politiku USA díky rozvoji obchodního a vojenského loďstva a popíral politiku izolacionismu, kterou se řídily Spojené státy americké v 19. století. Budoucí prezident USA Theodore Roosevelt se s ním v tomto ohledu naprosto ztotožnil.

Anglický geopolitik Halford Mackinder byl dalším prominentním představitelem anglosaské geopolitické školy. Stejně jako Alfred Mahan souhlasil s tím, že mezi mořskou a pevninskou velmocí probíhá soupeření již řadu století. Avšak na rozdíl od amerického admirála považoval za nejdůležitější element geopolitiky *světový ostrov* nebo geografické jádro, kterým nazýval Rusko. Poprvé se tento pojem objevil v jeho článku z roku 1904 *The Geographical Pivot of History*. V daném článku rovněž píše, že stát, který ovládne toto geografické jádro, bude mít prominentní postavení ve světě. Halford Mackinder popisuje oblast, které následují geografické jádro. To je region *vnitřního půlměsíce*, kde se nachází nejvíce řek a moří, proto se zde vyskytuje největší počet civilizací a tento region je neustále v pohybu. Poslední oblast, kterou vědec popisuje, je region *vnějšího půlměsíce*, kterým jsou vymežovány oceány a ostrovní státy.

O několik let později Halford Mackinder přišel s novým pojmem *heartland*. Pod tento název spadala území evropské a asijské části Ruska a země východní Evropy. Ve své geopolitické teorii z roku 1919 prohlásil, že „*ten, kdo ovládá východní Evropu, ovládá heartland. Ten, kdo ovládá heartland, ovládá světový ostrov. Ten, kdo ovládá světový ostrov, ovládá celý svět*“. Stratégové studené války se řídili Mackinderovou teorií během řešení mezinárodních politických otázek té doby.

Nejdůležitějším geopolitikem pro tuto diplomovou práci je třetí představitel anglosaské školy Nicholas J. Spykman, který působil jako profesor na Yalské univerzitě. Jeho teorie *rimlandu* se považuje za velice přínosnou a hlavní v mém výzkumu. Navazoval na Mackinderovou teorii *heartlandu* a stejně jako anglický vědec dělil svět na světový ostrov, země vnitřního a vnějšího půlměsíce. Avšak považoval za nejdůležitější geopolitickou oblast země vnitřního půlměsíce neboli *rimlandu*. Zároveň pokládal USA, jež spadaly do oblasti vnějšího půlměsíce, za nejsilnější stát ve světě, protože mají přístup jak k Atlantskému, tak i k Tichému oceánu, a proto mohou obchodovat s jinými kontinenty. Navíc mají bezpečné hranice se sousedícími zeměmi. Rusko naopak považoval za suchozemskou velmoc nehledě na to, že disponuje přístupem k mořím. Nicholas Spykman daný fakt zdůvodňoval tím, že obvykle bylo napadené ze strany sousedících států.

Americký geopolitik považoval polohu státu, podnebí a přírodní zdroje za důležité elementy ve formování a postavení země. Nicholas Spykman předpovídal Číně postavení asijské velmoci v budoucnosti a naléhal na to, aby Spojené státy americké uzavřely dohodu pro spolupráci s Japonskem jakožto s možným budoucím spojencem proti čínskému státu. Ve své práci *The Geography of the Peace* z roku 1944 uvádí, že nejdůležitější geopolitická oblast je oblast vnitřního půlměsíce, kterou pojmenoval jako *rimland*. Do této oblasti spadají země Blízkého východu, Jižní a Východní Asie a bývalé státy Rakousko-Uherska. Americký geopolitik zdůvodňuje strategické postavení těchto zemí tím, že mají přístup k nezamrzajícím mořím a země Blízkého východu jsou bohaté na ropu a plyn. Z toho důvodu Nicholas Spykman změnil známou Mackinderovou teorii na následující prohlášení, že „*ten, kdo ovládá rimland, ten ovládá celý svět*“. Americký geopolitik se obával, že v důsledku atraktivnosti této oblasti se může objevit mocnost, která bude chtít ovládnout tento region, například Sovětský svaz. Nicholas Spykman předpovídal vzestup Sovětského svazu jako jedné z nejsilnějších velmocí ve světě, proto chtěl, aby USA zachovaly vliv v regionu *rimland*. Tato oblast sloužila jako nárazníkový region, přičemž chránila mořskou velmoc před možným nebezpečím ze strany pozemské velmoci. Jako důkaz strategického postavení tohoto regionu jsou vojenské konflikty, které probíhaly během studené války, například Sovětská válka v Afghánistánu, Korejská válka nebo válka ve Vietnamu. Na základě této teorie byla vytvořena Severoatlantická aliance, která chránila v době studené války

západní část Atlantiku a země západní Evropy, a v současné době i země Střední Evropy před možným nebezpečím ze strany pozemské velmoci.

Třetí kapitola diplomové práce *Dimenze geopolitiky Ruska na Blízkém východě na příkladu občanské války v Sýrii* zkoumá ruské populární geopolitické teorie a popisuje díla jejich prominentních představitelů. V této části práci jsem zjistila, že prvním ruským geopolitickým stratémem byl ruský car Ivan Hrozný, který pochopil významné zeměpisné postavení Kazaňského chanátu a Astrachani, a rozhodl se je připojit k ruskému státu v 16. století.

Geopolitika jako vědní disciplína byla v SSSR zakázaná a její první náznaky se objevují až těsně před rozpadem Sovětského svazu. V této kapitole jsem se zabývala výzkumem ruského geopolitického proudu *západnictví*, jehož představitelé považují Rusko za součást západní kultury a vítají demokracii, liberalismus a svobodu slova. Tento geopolitický proud byl velice populární na začátku 90. let minulého století v Rusku, kdy se ruský stát snažil navázat diplomatické a ekonomické vztahy se západními velmocemi. Mezi předními ruskými politiky, kteří podporovali tento geopolitický směr, byl bývalý generální tajemník SSSR Michail Gorbačov, bývalý ministr zahraničí Andrej Kozyrev a bývalý předseda vlády Jegor Gajdar. Tito politici se snažili o přiblížení ruské ekonomiky k západnímu modelu tržního hospodářství a o navázání pevné spolupráce s USA, Evropskou unií, světovými organizacemi včetně Světové obchodní organizace a Světové banky. Začátek doby vládnutí Vladimíra Putina se také považuje za dobu zlepšení mezinárodních vztahů mezi Spojenými státy americkými a Ruskou federací. Ruský prezident byl první, kdo nabídl pomoc v boji proti mezinárodnímu terorismu v důsledku krvavých událostí 11. září roku 2001.

Hlavním představitelem západnictví je ředitel moskevské pobočky Carnegieho centra Dmitrij Trenin. Ve své monografii *Konec Eurasie* vysvětluje svou přízeň v souvislosti se spoluprací se západními státy tak, že je takové jednání prospěšnější pro Rusko, než spolupráce s Čínou. Podle Dmitrije Trenina bude ruský stát ekonomicky a politicky silnější, pokud bude spolupracovat se západními státy. Nicméně zhoršení ekonomické a sociální situace v zemi po provedení západních reforem způsobilo nelibost tohoto geopolitického proudu ze strany ruského obyvatelstva. Během výzkumu této kapitoly jsem zjistila, že Rusko navázalo spolupráci s východními velmocemi.

Další geopolitický směr, kterým se zabývá tato diplomová práce v teoretické části, je *neo-eurasijství*. Tento geopolitický proud se objevil v Rusku v polovině 80. let minulého století a vycházel z teorie *eurasijství*, jež se vyskytlo ve 20. letech v západní Evropě na základě emigrantské eurasijské školy. Představitelé *eurasijství* považovali Rusko za mnohonárodnostní stát, kde žijí různá etnika a kultury. Tyto národy mají společný rys, kterým je eurasijské území, proto se musí vytvořit nový sovětský stát, jehož základ musí tvořit eurasijské národy.

Neo-eurasijství podporuje spolupráci s východními velmocemi včetně Íránu a Číny. Bývalý předseda vlády Jevgenij Primakov momentálně začal navazovat diplomatické vztahy s Íránem po jeho nástupu do vládní funkce. Hlavní myšlenka teorie *neo-eurasijství* spočívá v důležitém postavení rozlohy státu, přírodních zdrojů, vojenské moci a přímé kontrole státu nad celou zemí. V této kapitole jsem zjistila, že *neo-eurasijci* se staví proti unipolárnímu světu a podporují bipolární svět. Tvrdí, že neexistuje žádný multipolární svět, jelikož například Čína je východní velmoc, ale nastolila tržní hospodářství, což je západní hodnota. Z toho důvodu lze předpokládat, že ve světě neexistuje žádná alternativa západních sociálních jevů. Představitelé tohoto geopolitického směru považují rozpad sovětského státu za velkou chybu a navrhují vytvořit nový euro-asijský blok, který bude zahrnovat mnohem větší území, než byl SSSR.

Čelní představitel *neo-eurasijství* je ruský filozof a geopolitik Alexandr Dugin, který považuje Rusko za jedinečný stát, jenž musí zachovat svou vlastní identitu a kulturu. Alexandr Dugin tvrdí, že spolupráce se zeměmi vnitřního půlměsíce nebo regionu *rimland* je významná pro Rusko. Ruský stát musí udělat všechno pro to, aby zamezil americkému vlivu v tomto regionu. Jenom taková spolupráce dovolí obnovit bipolární světový systém. Klade rovněž důraz na významné postavení nezamrzajících moří, které má tento region k dispozici, a na snahu o návrat Ruska do této oblasti. Avšak na rozdíl od nezdařené sovětské války v Afghánistánu by měla Ruská federace nyní vystupovat jako obránce nebo spojenec.

Co se týká blízkého zahraničí, Alexandr Dugin podporuje návrat vlivu Ruska do sousedících zemí a rozšíření ruských hranic do jejich původní dimenze. Jinak to může hrozit rozšířením vlivu jiné velmoci na tyto státy. Velkým úspěchem

geopolitického směru *neo-eurasijství* se stalo založení Eurasijské hospodářské unie, která začala platit na základě podepsané dohody dne 1. ledna roku 2015.

Poslední ruský geopolitický směr, který je populární v Rusku, je *pragmatismus*. Ten spočívá ve spolupráci jak se Západem, tak i s Východem, protože taková kooperace je výhodná především pro Rusko. Zároveň představitelé tohoto směru tvrdí, že ruský stát musí zůstat v rámci stejných hranic, nerozšiřovat svoje území a nevytvářet žádná spojenectví s jinými velmocemi anebo státy. Přední představitel tohoto geopolitického směru Vadim Cimburský však zdůrazňuje, že Ukrajina, Balkán, Kavkaz a země Střední Asie, které nazývá jako *velký limitrof*, musí zachovat svou neutralitu, jelikož chrání Rusko před románsko-germánskou, arabsko-iránskou, čínskou a indickou civilizací. Nemusejí být přímo zahrnuté do území Ruské federace, ale Rusko musí mít v těchto státech pevný vliv. Navíc tento region je důležitý nejen z geostrategického hlediska, ale i díky své úrodné půdě, což je významné pro ruský stát, jehož pastviny byly zničeny během nešetrné komunistické agrární politiky.

Ve výzkumné části této diplomové práce jsem se zabývala studiem výzkumných otázek na základě analýzy geopolitiky Ruska v praxi. První kapitola výzkumné části obnáší sledování aplikování geopolitických proudů na konkrétních příkladech ruské domácí a zahraniční politiky. Během studia jsem zjistila, že Ruská federace se řídila geopolitickým směrem *západnictví* po rozpadu sovětského státu. Podepsala dohodu pro spolupráci s NATO, vstoupila do Světové obchodní organizace a do současné doby podporuje boj proti mezinárodnímu terorismu.

Avšak v současné době je populární jiný geopolitický směr v domácí a zahraniční politice Ruska, kterým je *neo-eurasijství*. Tento geopolitický směr nabyl významu obzvláště po nezákonné anexi Krymu a podpoře separatistů ruskou oficiální stranou v občanské ukrajinské válce. Ruská federace byla jedním ze zakladatelů a iniciátorem vytvoření Eurasijského ekonomického svazu a podporuje spolupráci s Íránem a Čínou. V roce 2014 Rusko podepsalo dohodu s čínským státem pro dodávky energetických zdrojů na dalších 30 let. Probíhají také jednání ohledně nákupu čínskou stranou podílu v ruské státní společnosti Rosněft. Čínská exportní banka poskytla Rusku úvěr v eurech na výstavbu terminálu pro zpracování zkapalněného plynu za polárním kruhem. Ruský stát se snaží najít alternativu pro americkou měnu po vyhlášení

sankcí vůči Rusku v důsledku anexe Krymu v roce 2014. Čína, Ruská federace a Írán plánují spolupracovat i nadále a udržovat pevné partnerské vztahy v budoucnosti.

Co se týká Blízkého východu, tak je vidět, že se ruský stát rovněž řídí politikou *neo-eurasijství*, jelikož invertoval do syrské občanské války jako obránce syrského prezidenta Bašára al-Asada. V teoretické části jsem zmiňovala myšlenku prominentního představitele tohoto směru Alexandra Dugina, že se Rusko musí vrátit na území *rimland* jedině v roli obránce nebo spojence. Rusko se rozhodlo pro vojenské angažmá do Sýrie na základě oficiálního požadavku ze strany syrské vlády o pomoc v důsledku nastolení chalífátu v odlehlých regionech syrského státu mezinárodní teroristickou organizací ISIS. Na základě toho je možné kladně odpovědět na jednu z výzkumných otázek této diplomové práce, jež zní *Je ruská intervence v souladu s geopolitickými teoriemi, které jsou v Rusku momentálně aktuální?* Ano, ruská intervence je v souladu s geopolitickými teoriemi, které jsou v Rusku momentálně populární a aktuální.

V dalších kapitolách výzkumné části jsem se zabývala spoluprací Ruska se Sýrií od začátku jejich vzniku až po dnešní dobu. SSSR hodně pomáhal Syrské arabské republice v době studené války. Sovětský stát podporoval Sýrii finančně, stavil různá sociální zařízení a poskytoval možnost studia na sovětských univerzitách. Za odměnu SSSR mohl mít vojenské jednotky na území Sýrie. Během výzkumu této diplomové práce jsem zjistila, že Rusko má v Sýrii jedinou středozevní vojenskou základnu ve městě Tartus. To je hodně důležitý strategický objekt pro Ruskou federaci. Rusko nemá přístup k jižním mořím kromě mořské vojenské základny v Tartusu a v Sevastopolu. Jak tvrdí různí zahraniční a ruští analytici, to byl důležitý důvod pro ruskou intervenci do Sýrie. Zároveň když vzpomeneme na teorii *rimlandu*, kterou se také řídí prominentní představitel populárního proudu *neo-eurasijství*, není překvapující, že to velice důležitý bod z geopolitických důvodů. Dokonce významné postavení Středozevního moře se prolíná do nové ruské mořské doktríny do roku 2020, v níž je uvedeno, že Rusko musí posílit svou přítomnost ve Středozevním moři.

Výzkumná část této diplomové práce se zabývá vztahy Ruska a Sýrie od jejich vzniku až po začátek syrské občanské války, která byla způsobená na základě mírných nepokojů opozice. Válka trvá již pět let a do teď nebylo možné najít řešení týkající se jejího ukončení. Pravidelně od roku 2012 probíhají ve Švýcarsku mírová jednání, která mají název Ženeva – 1 nebo Ženeva – 2. Avšak zatím žádná jednání nebyla úspěšná.

Postavení Bašára al-Asada bylo velice nejisté před tím, než se Rusko rozhodlo poskytnout svou vojenskou pomoc. Povstalci již ovládli sever země. Mezinárodní teroristická organizace ISIS obsadila východ Sýrie a město Palmýra. Díky ruské intervenci a nasazení modernizované vojenské techniky včetně stíhaček a bombardérů postavení Bašára al-Asada se mnohem zlepšilo. Nehledě na to, že Vladimír Putin vyhlásil stažení vojsk v polovině března roku 2016, syrský prezident si cítí momentálně mnohem jistější díky přítomnosti ruských vojenských poradců na území Sýrie. Palmyra je zase ovládaná oficiální syrskou armádou, v zemi je přítomné hodně ruské vojenské techniky a Rusku se podařilo zapojit do mírových jednání, která již mají název Ženeva–3, Kurdy s opozicí a hlavní mocnosti blízkovýchodního regionu, jako jsou Írán a Saudská Arábie.

Na základě výše zmíněného je možné odpovědět na další výzkumnou otázku této diplomové práce, která zní *Je vojenská intervence Ruska do Sýrie snahou ruského státu o návrat postavení supervelmoci ve světě?* V důsledku provedené analýzy lze konstatovat, že ano, Rusko se snažilo o návrat postavení velmoci a podařilo se mu to, jelikož předjednání ohledně zahájení nových mírových jednání pod novým názvem Ženeva – 3 probíhala především mezi USA a Ruskou federací. Zároveň kvůli nasazení špičkové vojenské techniky, především letectva, se snažilo Rusko ukázat, že je schopné bojovat kdekoliv ve světě a že se nebojí žádných následků, jelikož podporuje legitimní syrskou vládu v boji proti terorismu.

Avšak to nebyla jediná příčina, která donutila Rusko angažovat se v Sýrii. Podle analytického výzkumu, který jsem provedla v diplomové práci, jsem zjistila, že Ruská federace potřebuje vyřešit konflikt na Ukrajině, který je pro ni mnohem důležitější, než je situace v Sýrii. Ukrajina je stát, který se nachází v blízkém zahraničí. Díky angažmá v syrském konfliktu si Rusko zajistilo vyjednávací prostor se Spojenými státy americkými ohledně situace v ukrajinské občanské válce. Zároveň kdyby se nepovedla jednání se Spojenými státy americkými v otázce týkající se Ukrajiny nebo kdyby se situace v Sýrii zhoršila, Rusko může kdykoliv opět nasadit vojska do Sýrie, jelikož tam má k dispozici dvě modernizované základny, které se nachází v Tartusu a v Lázakíji.

Seznam literatury

Prameny

A Service of the Rule of Law Committee. 2001. „Maritime Doctrine of Russian Federation 2020“, 27.07.2001 (online). Dostupné z:

<http://www.oceanlaw.org/downloads/arctic/Russian_Maritime_Policy_2020.pdf> (01.07.2016).

Eurasijská hospodářská unie. 2014. „Smlouva pro Eurasijskou hospodářskou unii“, 29.05.2014 (online). Dostupné z: <<https://docs.eaeunion.org/ru-ru/Pages/DisplayDocument.aspx?s=bef9c798-3978-42f3-9ef2-d0fb3d53b75f&w=632c7868-4ee2-4b21-bc64-1995328e6ef3&l=540294ae-c3c9-4511-9bf8-aaf5d6e0d169&EntityID=3610>> (04.07.2016).

Organizace spojených národů. 2015. „Statement of the International Syria Support Group Vienna“, 14.11.2015 (online). Dostupné z: <<http://www.un.org/undpa/en/Speeches-statements/14112015/Syria>> (4.07.2016).

Organizace spojených národů. 2016. „Note to Correspondents: Statement of the International Syrian Group“, 11.02.2016 (online). Dostupné z: <<https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2016-02-11/note-correspondents-statement-international-syria-support>> (4.07.2016).

Organizace spojených národů. 2016. „Note to Correspondents: Statement of the International Syrian Group“, 11.02.2016 (online). Dostupné z: <<https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2016-02-11/note-correspondents-statement-international-syria-support>> (4.07.2016).

Rada bezpečnosti Ruské federace. 2016. „Národní bezpečnost Ruska“, 25.07.1998 (online). Dostupné z: <<http://www.scrf.gov.ru/documents/16/130.html>> (15.08.2016).

Národní antiteroristická kancelář Ruské federace. 2006. „Nařízení prezidenta Ruské federace v boji proti terorismu“, 15.02.2006 (online). Dostupné z: <<http://nac.gov.ru/zakonodatelstvo/ukazy-prezidenta/ukaz-prezidenta-rf-ot-15-fevralya-2006-g-n-116.html>> (14.08.2016).

Ministerstvo zahraničí Ruské federace. 2003. „Rusko-syrské vztahy“, 14.01.2003 (online). Dostupné z: <http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/536458> (04.08.2016).

Ministerstvo zahraničí USA. 2013. „Report of Eliminating Chemical Weapons in Syria“, 15.11.2013 (online). Dostupné z: <<http://www.state.gov/t/syriacw/index.htm>> (14.08.2016).

Literatura

Allcock, Simon. 2016. „Explaining Russia’s Intervention in Syria in September 2015.“ *e-ir.info*, 28.02.2016 (online). Dostupné z: < <http://www.e-ir.info/2016/02/28/explaining-russias-intervention-in-syria-in-september-2015/>> (11.06.2016).

Aghayev, Filiz. 2014. „Historical Background and the Present State of the Russian-Syrian relations.“ *iiprc.org*, 2.06.2014 (online). Dostupné z: <<http://www.iiprc.org/historical-background-and-the-present-state-of-the-russian-syrian-relations.html>> (14.7.2016).

Bishara, Azmi. 2015. *Russian Intervention in Syria: Geostrategy is Paramount*. Doha: Arab Center for Research and Policy Studies.

Clarke, Colin, Courtnez, William. 2016. „The West Should Accommodate Russia to Secure Peace with Assad in Syria“ *rand.org*, 18.03.2016 (online). Dostupné z: <<http://www.rand.org/blog/2016/03/the-west-should-accommodate-russia-to-secure-peace-with.html>> (11.07.2016).

Cimburský, Vadim. 2007. *Ostrov Rossija*. Moskva: ROSSPEN.

Chapman, Bart. 2011. *Geopolitics*. Santa Barbara: Praeger.

Cox, Kevin. 2002. *Political Geography. Territory, State and Society*. Oxford: Blackwell Publishers

Dugin, Alexandr. 1997. *Základy geopolitiky. Geopolitika budoucnosti Ruska*. Moskva: Arktogaja.

Dugin, Alexandr. 2014. *Válka kontinentů*. Moskva: Akademičeskij projekt.

Dugin, Alexandr. 2015. „Válka kontinentů. Horký stav“ *news-front.info*, 23.12.2015 (online). Dostupné z: < <http://news-front.info/2015/12/23/vojna-kontinentov-goryachaya-stadiya-aleksandr-dugin/>> (11.07.2016).

Engdahl, William F. 2016. „Eurasia: China and Russia is Where it’s Happening“ *journal-neo.org*, 25.05.2016 (online). Dostupné z: < <http://journal-neo.org/2016/05/25/eurasia-china-and-russia-is-where-its-happening/>> (11.07.2016).

Flint, Colin. 2006. *Introduction to Geopolitics*. London: Routledge.

Friedman, George. 2016. „Why Putin Went into Syria“ *geopoliticalfutures.com*, 15.03.2016 (online). Dostupné z: <<https://geopoliticalfutures.com/why-putin-went-into-syria/>> (11.07.2016).

Gafarly, Mechman. 2015. „Putin pokazil plán ekonomické devastace Ruska“ *kolokolrussia.ru*, 13.10.2015 (online). Dostupné z: <<http://kolokolrussia.ru/geopolitika/putin-sorval-v-sirii-plan-ekonomicheskogo-udusheniya-rossii>> (11.7.2016).

Hnizdo, Bořek. 1994. „Základní geopolitické teorie.“ *Mezinárodní vztahy*. 29 (4), 72–79. Dostupné z: <www.mv.iir.cz> (01.08.2016).

Koch, Alfred, Aven, Petr. 2011. „Andrej Kozjrev pravý kamikaze“ *forbes.ru*, 28.09.2011 (online). Dostupné z: <<http://www.forbes.ru/ekonomika/lyudi/74501-andrei-kozyrev-nastoyashchii-kamikadze>> (15.8.2016).

Kotkin, Stephen. 2016. „Russia’s Perpetual Geopolitics” *foreignaffairs.com*, 18.04.2016 (online). Dostupné z: <<https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2016-04-18/russias-perpetual-geopolitics>> (10.07.2016).

Kreutz, Andrej. 2007. *Russia in the Middle East*. London: Praeger Security International.

Isakova, Irina. 2005. *Russian Governance in the Twenty-First Century. Geo-strategy, Geopolitics and Governance*. London: Frank Cass.

Laruelle, Marlene. 2008. *Russian Eurasianism. An Ideology of Empire*. Washington, D.C.: Woodrow Wilson Center Press.

Lund, Aron (a). 2016. „Interpreting the Russian Withdrawal from Syria“ *carnegieendowment.org*, 15.03.2016 (online). Dostupné z: <<http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=63042>> (17.07.2016).

Lund, Aron (b). 2016. „A Ceasefire in Syria?” *carnegieendowment.org*, 13.02.2016 (online). Dostupné z: <<http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=62765>> (17.07.2016).

Mackinder, Harfol. 1904. „The Geographical Pivot of History.“ *The Geographical Journal*. 23 (4), 421–437. Dostupné z: <www.jstor.com> (15.07.2016).

Mankoff, Jeffrey. 2009. *Russian Foreign Policy. The Return of Great Power Politics*. Lanham: Rowman and Littlefired Publishers, Inc.

Nazir, Mochamad. 2014. „Rozvoj syrsko-ruských vojenských a politických vztahů v současné době.“ *Věstník jekaterinské univerzity*. 1 (25), 108–113. Dostupné z: <http://www.niev.ru/files/publishinghouse/vestnik-01-2014/1_2014_22.pdf> (01.06.2016).

Plakoudas, Spyridon. 2015. „Putin, Assad and Geopolitics.“ *Middle East Review of International Affairs*. 19 (3), 34–40. Dostupné z: <<http://www.rubincenter.org/wp-content/uploads/2016/02/Plakoudas-YC-au2-PDF.pdf>> (01.08.2016).

Pokalova, Elena. 2015. *Chechnya's Terrorist Network. The Evolution of Terrorism in Russia's North Caucasus*. Santa Barbara: Praeger.

Potekhin, Vladimir. 2012. „Geopolitics in Modern Russia: Geopolitics Problems. The Main Task of Geopolitics.“ *human.snauka.ru*, 11.05.2012 (online). Dostupné z: <<http://human.snauka.ru/2012/05/1167>> (01.08.2016).

Rojek, Pawel. 2015. *Rusko: prokletí impéria: zdroj ruského politického chování*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Spang, Christian W. 2013. *Karl Haushofer and Japan: the Reception of his Geopolitical Theories in German and Japanese Politics*. Munchen: Ludicium.

Spykman, Nicholas J. 2008. *America's Strategy in World Politics*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Svarin, David. 2016. „The Construction of Geopolitical Space in Russian Foreign Policy Discourse before and after the Ukranian Crisis.“ *Journal of Eurasian Studies*. 7 (2016), 129–140. Dostupné z: <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1879366516300033>> (10.07.2016).

Švakmajer, Milan. 2004. *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny.

Trenin, Dmitri. 2011. *Post-imperium. A Eurasian Story*. Washington D.C.: Carnegie Endowment.

Trenin, Dmitri. 2014. „Zájmy Ruska v Sýrii.“ *carnegie.ru*, 09.06.2014 (online). Dostupné z: <<http://carnegie.ru/publications/?fa=55919>> (01.07.2016).

Trenin, Dmitri. 2016. „Rusko na Blízkém východu: úkoly, priority, politické podněty.“ *carnegie.ru*, 21.04.2016 (online). Dostupné z: <<http://carnegie.ru/2016/04/21/ru-63388/ixby>> (14.07.2016).

Tuathail, Gearoid, Dalby, Simon. 2003. *The Geopolitics Reader*. London: Routledge.

Želtov, Viktor. 2014. *Geopolitika mírového řadu*. Moskva: Flinta.

Masové sdělovací prostředky

Bajdakova, Anna. 2015. „Naše jsou v Sýrii. Zase je zdvořilá kočka v temném pokoji“ *novayagazeta.ru-b*, 09.09.2015 (online). Dostupné z: <<http://www.novayagazeta.ru/politics/69835.html>> (11.07.2016).

„Balík Jarovoj je schválen a je to špatné“, *meduza.io*, 24.06.2016 (online). Dostupné z: <<https://meduza.io/feature/2016/06/24/paket-yarovoy-prinyat-i-eto-ochen-ploho>> (14.08.2016).

Chatimogulary, Tjulaj. 2015. „Ruské zájmy v Sýrii: ropa a geopolitika“ *anticapitalist.ru*, 21.10.2015 (online). Dostupné z: <http://anticapitalist.ru/analiz/v_mire/rossijskie_interesy_v_sirii_neft_i_geopolitika.html> (01.08.2016).

„Částečné stažení ruských vojsk ze Sýrie: Nový tah ruských strategů“ *euroasie.info*, 15.03.2016 (online). Dostupné z: <<http://euroasie.info/castecne-stazeni-ruskych-vojsk-ze-syrie-novy-tah-ruskych-strategu/>> (14.07.2016).

Delman, Edward. 2015. „The Link Between Putin’s Military Campaigns in Syria and Ukraine“ *theatlantic.com*, 2.10.2015 (online). Dostupné z: <<http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/10/navy-base-syria-crimea-putin/408694/>> (11.7.2016).

Krutikov, Jevgenij. 2016. „Válka v Sýrii přechází na novou úroveň“ *vz.ru*, 15.03.2016 (online). Dostupné z: <<http://vz.ru/world/2016/3/15/799449.html>> (11.08.2016).

Martynov, Kirill. 2015. „Druhá hybridní. Proč Rusko angažuje do Sýrie“ *novayagazeta.ru-a*, 05.09.2015 (online). Dostupné z: <<http://www.novayagazeta.ru/columns/69811.html>> (11.07.2016).

Mezyaev, Alexandr. 2015. „The Russian Operation in Syria and International Law.“ *syria360.wordpress.com*, 3.10.2015 (online). Dostupné z: <<https://syria360.wordpress.com/2015/10/03/the-russian-operation-in-syria-and-international-law/>> (01.06.2016).

Sanger, David. 2016. „Russian Intervention in Syrian War Has Sharply Reduced U.S. Options“ *nytimes.com*, 10.02.2016 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2016/02/11/world/middleeast/russian-intervention-in-syrian-war-has-sharply-reduced-us-options.html?_r=1> (11.07.2016).

„The Russian Intervention in Syria. Putin, NATO and the Western Response“, *subs.foreignaffairs.com*, 12.10.2015 (online). Dostupné z: <<https://subs.foreignaffairs.com/wes/servlet/ShowEffortKey>> (05.08.2016).

Videozáznam:

„Alexandr Dugin: Konflikt v Sýrii jako geopolitický souboj Ruska a USA.“ *youtube*, 25.11.2015 (online). Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=BSm1BYgTr2w>> (10.08.2016).

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá dimenzí současné ruské geopolitiky na Blízkém východě. Výzkum je zaměřen na hlavní příčiny ruského angažmá v občanské válce v Sýrii z geopolitického hlediska. Zároveň je diplomová práce zaměřená na různé geopolitické školy a jejich teorie, které tvoří teoretický základ pro provedení výzkumu této diplomové práce. Důraz je kladen na teorie představitelů anglosaské a ruské geopolitické školy, a odpovídá na otázku, jestli je těmito teoriemi je možné vysvětlit příčiny ruského angažmá v Sýrii.

Klíčová slova: geopolitika, syrská občanská válka, ruské angažmá, představitelé ruské geopolitické školy.

The master thesis focuses on the dimension of the contemporary Russian geopolitics on the territory of the Middle East. The research addresses the main reasons of the Russian intervention into the civilian war in Syria. At the same time the master thesis focuses on the different geopolitical schools and their theories which create the theoretical basement for making the research of the master thesis. The master thesis puts emphasis on the theories of the representatives of English and Russian geopolitical schools and if these theories can explain reasons of the Russian intervention into the Syrian civil war.

Keywords: geopolitice, Syrian civil war, Russian intervention, representatives of the Russian geopolitical school.

